

ועדה לענייני ביקורת

כ"ט בחשוון תשפ"ו
20 בנובמבר 2025
סימוכין : 2025-103-960

דו"ח משיבה מס' 24 של ועדת ביקורת שהתקיימה ביום שלישי, י"ט בתמוז תשפ"ה (15.7.2025)

השתתפו : מר אלדד רבינוביץ, חבר מועצה ויו"ר ועדת ביקורת

נכחו : עו"ד דני ליבמן, משנה ליועמ"ש לנושאים מיוחדים
מר ינון נוימן, מנהל אגף לביקורת ובקרת יועצים
גבי אורטל אריה, מנהלת מחלקה בכירה לפיתוח תכנון ובקרה
מר גבריאל משה, מנהל הדברת מזיקים בכיר
עו"ד רונן יאס, עוזר ראשי ליועמ"ש
מר שלומי שוקרון, ממונה על אחזקת מוסדות חינוך
מר מוטי דייך, מנהל תחום תחזוקה
גבי שרי בנימין, מבקרת פנימית
מר צבי עבו, מזכיר ועדת ביקורת

על סדר היום:

דוח מבקרת העירייה בנושא : יישום תכשירי הדברה

פתיחת הדיון:

מר אלדד רבינוביץ, יו"ר הוועדה : ראשית אפתח בתודה למבקרת ולצוות שלה על הדוח החשוב שלפנינו. כמו כל עיר גדולה ומתועשת, גם ירושלים מלאה במזיקים. יש לנו יתושים, עכברים, חולדות, תיקנים ומזיקים רבים נוספים. יש גם מזיקים צמחיים רבים.

חייבים לטפל במזיקים שמהווים מטרד משמעותי לאוכלוסייה, חלקם יכולים גם לגרום לתחלואה ולפציעות. מצד שני, עיסוק ברעלים הוא רגיש, מורכב ובעל השלכות. כולנו זוכרים את המקרה הקשה שהיה בגבעת מרדכי עקב יישום לא נכון של חומרי הדברה. עלינו לייצר את האיזון הנכון שמאפשר מצד אחד איכות החיים ומצד שני לא פוגע חלילה בחיים ובסביבה. אני מקווה שהדוח שלפנינו ימטב את האיזון.

בתור תושב העיר בחלקה המזרחי אני זוכה לחוות את המטרד של המזיקים בצורה משמעותית ולהבין עד כמה הם פוגעים בתברואה ובשגרת החיים. ברוך השם יש ניסיון לטפל במזיקים גם במזרח העיר, אך הדרך עוד ארוכה.

מר ינון נוימן, מנהל אגף לביקורת ובקרת יועצים : עיריית ירושלים עוסקת בהדברה עצמאית או דרך קבלנים, מטרת ההדברה למנוע מזיקים, אך צריך לשים לב ולבקר את תכשירי ההדברה שבהם משתמשים. ישנה הדברה נגד מזיקים במבנים וכדומה, וישנה הדברה "חקלאית" בעשבייה וכדומה.

ועדה לענייני ביקורת

דיון הוועדה:

פרק 1:

המלצת המבקרת:

- על המינהלים והאגפים לקבוע תוכנית עבודה לאגפי העירייה בנושא ההדברה והריסוסים ולכלול בה משימות מפורטות, מיפוי אזורים רגישים, סוגי המזיקים האפשריים, פעולות מניעה ותכשירים מתוכננים לשימוש – תוך קביעה של יעדים ומדדים. התוכנית והמשימות יקושרו לתשומות, כוח אדם, חומרים, תקציב והיעדים ומדדי ההצלחה.
- על תוכניות העבודה לכלול שיתופי פעולה עם אגפים משלימים דוגמת אגף אכיפה ושיטור עירוני לשם ביצוע פעולות מניעה והדברה יעילה.
- על אגף שפ"ע להכין בעצמו את תוכנית העבודה ולא להטיל זאת על הקבלנים.
- להכין רשימת מדברים (מאגר) שייבחרו בהתאם לתקני איכות שתקבע העירייה, ומתוכה יוכלו הקבלנים לבחור מדביר שיעסיקו במסגרת מכרזי התחזוקה או הניקיון. כך תהיה לעירייה שליטה על ביצוע העבודות ואיכותן ועל תוכניות ההדברה.

תגובת המבוקר:

הוראות היישום קיימות ורשומות באופן בולט וברור על כתשירים, לצערנו הקבלנים לא תמיד מיישמים נכון. כל ההדברות במוסדות החינוך נעשות על ידי מדביר מוסמך, ככלל הן נעשות בתקופות שבהן אין פעילות במוסדות ותמיד עם כל האישורים הנדרשים. ההדברות בבתי הספר מבוצעות על ידי מנהלי בית הספר בתיאום עמנו, תוך דרישה לעמידה בכל ההנחיות.

המלצת ועדת ביקורת:

לקבל את המלצות המבקרת. בנוסף, היות ומדובר בתחום מקצועי ייחודי, מומלץ להגדיר את מנהל הדברת המזיקים כגורם מקצועי מתכלל ומנחה לכלל פעולות ההדברה בעיר ירושלים. מנהל הדברת מזיקים יכתוב נוהל הדברה ולהתייחס בו לסוגי ההדברה שונים, לתכשירים השונים ולאופן היישום הנכון שלהם. לחייב את הקבלנים וקבלני המשנה לעמוד בתקני האיכות שנקבעו על ידי העירייה ולבצע פיקוח אפקטיבי על העמידה בהנחיות. לקיים פיקוח שוטף על ההדברות בירושלים בידי מנהל הדברת המזיקים, לרבות חיוב של כלל קבלני ההדברה ויתר הגורמים המדברים בהדרכות תקופתיות פרונטליות.

פרק 2:

המלצת המבקרת:

- תוכנית העבודה של האגפים בנושא ההדברה תכלול ביצוע ניטורים שוטפים למציאת מזיקים ואיתור היתכנות למציאתם כדי למנוע את הופעתם והתפרצותם.
- על תוכנית הניטורים השנתית לכלול רשימה של מזיקים פוטנציאליים, מקומות (כתובות), עונות שנה וכדומה.
- משימות ההדברה, ובתוכן הניטורים המבוצעים, יוזנו וינוהלו במערכת מידע ממוחשבת, לרבות מיקום מדויק, סוג המזיק, נתוני הניטורים, שם המדביר או העובד וכדומה. הנתונים יעודכנו בשכבת מידע במערכת ה-GIS.
- תוכנית העבודה לביצוע ניטורים תיתן עדיפות מוסדות הממופים כ"רגישים" וכאלו שביקר בהם מדביר בשנה החולפת.

ועדה לענייני ביקורת

תגובת המבוקר:

כיום ההדברה במוסדות החינוך מבוצעת על בסיס מענה לדרישה. במערב העיר קיימת מערכת אחזקה למוסדות והם מחוייבים להגיע לבצע הדברות תוך זמן נדרש. במזרח העיר אין כלל הדברה. לא רלוונטי לפרסם את פרטי ההדברה ב-GIS זה לא נצרך ולא מועיל, אך אפשרי.

המלצת ועדת ביקורת:

לקבל את המלצות המבקר. בנוסף, מוצע להפריד בין ניטור מוסדות החינוך להדברה, ולבצע את בדיקת החריצים בידי מנטר ולא בידי המדביר האחראי. עקב התנגדות הגורמים המקצועיים מוצע כי ההמלצה לעדכון פרטי ההדברה ב-GIS תיבחן שנית בפורום מנכ"ל יחד עם המבקר.

פרק 3:

המלצת המבקר:

- על אגף שפי"ע לגבש מדיניות סדורה בנוגע לגינון וניהול גינון בר קיימא, ובכלל זה מיפוי וחלוקה לקטגוריות של השטחים הפתוחים. לכל קטגוריה יוכנו נוהל ופרוטוקול שיכללו נושאים רלוונטיים, סוגי קרקעות, חיפויי קרקע, סוגי צמחייה ועוד. יועדף שימוש באמצעים מכניים במקום ריסוס, ובכל מקרה הטיפול יהיה בדרגת רעילות נמוכה וידידותי לסביבה.
- להפחתת הצורך בשימוש בחרמש ואף בריסוס, יש לשקול צמצום הקרקעות החשופות באמצעות חיפוי הקרקע (כגון רסק גזם או צמחייה שמכסה את השטח).

תגובת המבוקר:

לא ניתן ולא מועיל להשתמש בחרמש בכל הנקודות בעיר בכל תקופה, חרמש מועיל רק לפני שקיימים זרעים, אחרת הוא מגביר את תפוצת המזיק. לכן חובה להשתמש בריסוס. צמצום הקרקעות החשופות על ידי חיפוי זו המלצה לא טובה שתעודד התפתחות של זבובים במצע שיווצר.

המלצת ועדת ביקורת:

עקב התנגדות הגורמים המקצועיים, מוצע כי ההמלצות יבחנו שנית בפורום מנכ"ל יחד עם המבקר.

המלצת המבקר:

- על אגף שפי"ע להכין תוכנית עבודה שתתבסס על המדיניות ותכלול שימוש בחרמש לפי עונות השנה, ירידת הגשמים וגובה הצמחייה, תוך הקצאה של תקציב ושאר התשומות. נוסף לכך תוכן רשימת תכשירי הדברה המיועדים לשימוש במקרים מוגדרים שבהם אין ברירה אלא לרסס, תוך התאמת כל תכשיר לסוג הצמחייה וסוג המזיק שהוא מיועד למגר.
- להפחתת הזיהום והרעש יש לשאוף להשתמש בחרמשים שקטים (דוגמת חרמש חשמלי נטען), לפחות באזורים עירוניים הסמוכים לבתי מגורים, בתי ספר ומשרדים, בקרבת עוברים ושבים וכדומה. לייעול העבודה בשטחים נרחבים מומלץ להשתמש בטרקטור מכסחת.
- על המחלקה לגנות להיות שותפה לתהליך קבלת שטחים מחופים בחומר קשיח לתחזוקה שוטפת. כמו כן יש לדרוש מהיזמים וקבלני הביצוע תקופת אחריות ובדק בית לפחות לשנה אחת (לסגירת מעגל של עונות השנה).

ועדה לענייני ביקורת

- על מינהל תפעול לתאם בין הפעולות והעבודות של אגף שפי"ע ואגף תברואה.
- השימוש בתכשירי הדברה ייעשה ביעילות מרבית, כולל התאמה מיטבית בין סוג המזיק לסוג התכשיר, ריכוז נכון, עיתוי ביצוע הריסוס (חשיפה לאור, לחות ורוח) וכדומה.
- על תוכנית העבודה של אגף שפי"ע לכלול תוואי ומסלולי ריסוס, כולל סוגי המזיקים, וכן תאריכים לביצוע פעולות ניטור מתמשכות בהתאם למוקדי ההדברה וחודשים לביצוע הריסוס. תוכנית העבודה החודשית תכלול תאריכים מדויקים.
- לפני ביצוע הריסוסים יש להכין תוכנית הדברה שתכלול ניטור למזיק, קביעת היקף נגיעות, פעולות מניעה, שיטת הדברה, מיקום מדויק וכדומה.
- לפרסם ולהודיע לציבור מראש על פעולות ריסוס פרויקטאליות ונרחבות.
- לפני ביצוע הריסוס יש להתעדכן בתנאי מזג האוויר, לבדוק אם אפשר לבצע את הריסוס בהתאם להנחיות וכן לסמן את כיוון הרוח.
- להכין את התרסיס במרסס התואם את הנחיות המשרד, במקום מבודד שאין בו אנשים ושאינו מיועד לאכילה ושתייה. יש לרסס רק את השטח הפגוע או המטופל ולא שטחים סמוכים.
- לשלט בבירור את השטח המטופל. על השלט יציגו הפרטים המזהים (שם, כתובת וטלפון נייד) של הקבלן ושל האחראי מטעם העירייה.
- על הקבלנים לנהל יומני עבודה בנושא ריסוסים ולתעד בהם את סוג המזיק, תכשיר ההדברה, כמויות, ריכוז, מיקום, תאריך וכדומה.
- על עובדי המחלקה לגנות לעבור השתלמויות וריענונים בנושא גינון בר קיימא וריסוסים.
- לתעד במערכות ממוחשבות את תוכניות העבודה ופעולות הניטור והריסוס.
- בהתאם להנחיות על תווית המוצר, יש לגדר את האזור המטופל ולבצע את הריסוס בשעות הרשומות בהנחיות. בכל מקרה אסור לפזר תכשירי הדברה ולרסס כאשר יש אנשים, ובפרט ילדים, בשטח המיועד.

תגובת המבוקר:

יש חובה לגדר את האזור להודיע מראש ככל הניתן על פרסום ולפרסם כנדרש, וכך דורשים הגורמים המקצועיים.

המלצת ועדת ביקורת:

לקבל את המלצות המבקר.
בנוסף, לצייד את כלל הקבלנים בפנקס הדברה בהתאם לנוסח שיוכן בידי מינהל הדברת מזיקים עירוני ויכלול את כל הרובריקות הנדרשות למילוי. כלל המדברים, לרבות הקבלנים, יחוייבו לתעד את כל פעולותיהם בפנקס.
אגף שפי"ע מתבקש לשלוח בתוך 30 ימים למבקר וליו"ר ועדת ביקורת דוגמא של שילוט גידור אזור טיפול בהדברה.

ועדה לענייני ביקורת

פרק 4:

המלצת המבקר:

- להקפיד לבצע ניטורים במוסדות חינוך בחופשות כדי לאתר פעילות מוקדמת של מזיקים או מוקדים העלולים להיות מקור משיכה למזיקים. יש לטפל בבעיות טרם פתיחת שנת הלימודים כדי להימנע מיישום תכשירי הדברה בעיצומה של שנת הלימודים.
- ליישם תכשירי הדברה בחופשות, ואם חייבים ליישם במהלך שנת הלימודים מומלץ לבצע זאת בימי שישי לאחר סיום הלימודים.
- לשקול הקמת יחידת מטה עירונית שנוסף על היותה אחראית על הדברה במרחב העירוני הציבורי, תטפל גם בכל הנוגע להדברה תברואית במתקני העירייה לסוגיהם (בתי ספר, לשכות רווחה וכדומה).
- לעבור על המלצות המדביר ביומני ההדברה ולבצע אותן לאלתר.
- להקפיד על כלי אצירה סגורים. אם הם אינם נסגרים לחלוטין, אגף תברואה יספק כלי אצירה עם סגירה אטומה ובמקרה הצורך יספק למוסדות החינוך כלי אצירה נוספים או גדולים יותר עם סגירה נאותה.
- על מנח"י להקפיד לדרוש מהמדבירים מילוי ומסירה של פנקסי הדברה בהתאם לחוק.

תגובת המבוקר:

כדאי ליצור מערכת ממוחשבת לדיווחים על מנת לעשות זאת בצורה מסודרת ויעילה ולאפשר בקרה. כדאי ליצור ממשק שיאפשר גם לקבלן המשנה לדווח מהשטח.

המלצת ועדת ביקורת:

לקבל את המלצות המבקר.

בנוסף מומלץ לפתח מערכת ממוחשבת שתאפשר מעקב ובקרה של יישום תכשירי ההדברה השונים.

פרק 5:

המלצת המבקר:

- להקפיד לקבל מהמדבירים פנקסי הדברה בהתאם להוראות החוק, הכוללים את כל הפרטים המחויבים, לרבות סוג החומר, הוראות כניסה מחדש ופעולות לטיפול מונע.
- על העירייה לשאוף לבצע בשלב ראשון עבודות הדברה באמצעים בדרגת רעילות נמוכה וידידותיים יותר לסביבה. רק אם פעולות אלה אינן מספקות, אפשר להשתמש בחומרים בדרגת רעילות גבוהה יותר באמצעות מדביר מוסמך.
- לתעד במערכת מידע עירונית ממוחשבת את כל עבודות ההדברה המבוצעות, כולל ניטורים, על כל פרטי הביצוע ופנקס ההדברה.

תגובת המבוקר:

מקובל ויעבור ליישום.

המלצת ועדת ביקורת:

לקבל את המלצות המבקר.

ועדה לענייני ביקורת

סיכום:

מר אלדד רבינוביץ, יו"ר הוועדה: אין ניהול אחוד להדברה בעיר ויש להצר על כך.

נושא ההדברה הוא מקצועי בטיבעו, יש לקבוע בו סטנדרט אחיד ונכון לעירייה. כך יתאפשרו ניטור, פיקוח, בקרה ולמידה המתמדת. פיתוח של מערכת מחשוב, הקמת דשבורד ופיתוח אפליקציית קצה לקבלנים מאוד יסייעו לכך.

אכן סביר שכל מנהל וכל אגף יפעל בנכסים שלו בעצמו אבל יש צורך ברגולציה, הנחיה מקצועית והדרכה. הוועדה ממליצה להגדיר את היחידה לניטור מדבירים כגוף מנחה שיכתוב נהלים ויפקח על יישומם.

אני מקבל את המלצות הדוח בהתאם למפורט לעיל, ממליץ למועצה לאמץ את מסקנות הוועדה. טבלת הממצאים וההמלצות המצורפת, מהווה חלק בלתי נפרד מפרוטוקול הדיון.

הישיבה נעולה.

בברכה,

אלדד רבינוביץ

חבר מועצת העיר ירושלים
יו"ר ועדת ביקורת

פרק שישי

יישום תכשירי הדברה

תוכן העניינים

תקציר // 125

מבוא // 131

פירוט הממצאים

פרק ראשון:

תוכנית עבודה // 139

פרק שני:

ביצוע ניטורים // 151

פרק שלישי:

ריסוס בפארקים // 154

פרק רביעי:

הדברה במוסדות חינוך // 165

פרק חמישי:

ניהול פנקס הדברה ותיעוד פעולות הדברה // 174

סיכום // 182

תקציר

רקע

הדברה מטרחה הפחתת מפגעי מזיקים בדרך של הרחקתם וקטילתם. ההדברה כוללת יישום תכשירים כימיים ששימוש בהם בניגוד לחוק ולנהלים עלול לפגוע בבני אדם, בעלי חיים וצמחייה ולגרום לזיהום אוויר, קרקע ומים.

מתוקף חובתה כרשות מקומית, העירייה מבצעת הדברה בשטחים הציבוריים שבתחום שיפוט.

בשנת 2016 פרסמה מבקרת העירייה דוח ביקורת בנושא "הדברה – תכנון, ניהול ובקרה". הדוח התרכז בהדברה תברואית שבטיפול היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים (להלן: היחידה) באגף תברואה. היחידה אחראית על ביצוע הדברה תברואית בשטחים הציבוריים בעיר וסביבותיה תוך נקיטת פעולות נרחבות של ניטור, מניעה והדברה במשך כל השנה. כמו כן היחידה פועלת ליצירת שיתופי פעולה עם רשויות סמוכות, אגפי העירייה ומינהלים קהילתיים לשם מיגור והקטנה של מטרדי מזיקים.

בשנים 2021–2023 פורסמו מספר כתבות בתקשורת שבהן נטען שקבלנים מטעם מחלקת גנים ונוף (להלן: המחלקה לגננות) באגף שיפור פני העיר (להלן: שפ"ע) מרססים חומרי הדברה מסוכנים במרחב הציבורי בניגוד להנחיות.

בעקבות כך החליטה הביקורת לערוך בדיקה מורחבת בנושא השימוש בתכשירי הדברה וביצוע ריסוסים בידי הגורמים העירוניים השונים, וכן לבצע ביקורת מעקב אחר דוח הביקורת שפורסם בשנת 2016.

עיקרי הממצאים

תוכניות עבודה

בנוסף ליחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים, גם המחלקה לגננות, המחלקה לבדק בית במינהל חינוך (להלן: מנח"י), אשכול נכסים במינהל לשירותי קהילה ומינהל תרבות, חברה וספורט מיישמים תכשירי הדברה.

פרט ליחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים, כל היחידות המיישמות תכשירי הדברה אינן מכינות תוכניות עבודה לביצוע ניטור וליישום תכשירי הדברה. יודגש שלמעט היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים, שמבצעת הדברה באמצעות עובדי עירייה, כל שאר היחידות העירוניות מבצעות הדברה באמצעות קבלני תחזוקה או קבלני ניקיון. בהתקשרות עם קבלני הגננות באגף שפ"ע נקבע כי הקבלנים הם שיכינו את תוכניות העבודה.

ניטורים

היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים מבצעת ניטורים בהתאם לתוכנית העבודה שלה, להתפתחויות ולמגמות בשטח. לפי תוצאות הניטורים מוחלט על המשך פעילות וטיפול. הניטורים מדווחים על דפי נייר ואינם נרשמים במערכת ממוחשבת. מנהל היחידה מסר שניסה לקדם את הנושא, אך הדבר לא נעשה.

המחלקה לגננות: המחלקה אינה מבצעת עבודות ניטור. יודגש כי גם בכיסוח בחרמש וגם בריסוסים יש חשיבות רבה לניטורים ולמצאת השלב המיטבי לביצוע הריסוס או לשימוש בחרמש.

מנח"י: למרות הנחיות המשרד להגנת הסביבה לביצוע ניטורים לפני פתיחת שנת הלימודים במוסדות חינוך, הדבר לא מבוצע.

ריסוסים בפארקים

בשנים 2021–2023 עלו תלונות רבות שלפיהן אגף שפ"ע מרסס במרחב הציבורי בצורה שמסכנת את התושבים ואף את העובדים המרססים.

בעקבות כך, הממונה על תחזוקת גנים דאז הנחה שאין לרסס וכי ריסוס יתבצע כאמצעי אחרון כדי לצמצם ככל האפשר את הסיכון לתושבים. כן הנחה שאתרי טבע עירוניים לא ירססו כלל. כמו כן הוועדה לאיכות הסביבה ערכה מספר דיונים בנושא, ובהם הצהיר אגף שפ"ע שיצמצם את הריסוסים, יגביר את השימוש בחרמש ויגבש מסמך הנחיות לגינון בר קיימא.

במאי 2023 הנחתה מנהלת אגף שפ"ע כי אפשר לרסס במפרדות ומעגלי תנועה. למרות זאת ביוני 2023 שוב נטען בכתבות באתרי אינטרנט שהאגף ריסס ברחובות ובקרב תושבים.

למרות הצהרות האגף בוועדה לאיכות הסביבה, לא נמצא מסמך מדיניות כולל לכל העיר בנושא גינון בר קיימא. זאת ועוד, המכרז לבחירת קבלנים לביצוע "שירותי גינון, טיפוח ותחזוקת גני נוי ועצים בשטח השיפוט של עיריית ירושלים" כלל ביצוע ריסוסים להדברת מזיקים, טיפול במחלות צמחים, קטילת עשבים שוטים ועוד.

שעות פעילות הקבלנים במכרז ובחוזים נקבעו ל-7:00 עד 16:00, שעות שאינן מתאימות לביצוע ריסוסים מכיוון שהן שעות ערות של התושבים ולרוב גם החומר יעיל פחות.

הנחיה אחת במכרז נוגעת לשעות הריסוס, ולפיה קוטלי חרקים ירססו בשעות הערב והלילה להקטנת הפגיעה בדבורים. אין הנחיה למניעת פגיעה בבני אדם ובשאר בעלי החיים.

יומני העבודה של הקבלנים אינם כוללים את עבודות הריסוס שהם מבצעים. כלומר אין רישום לעבודות, מקום הריסוס, מוקד הריסוס ומטרתו, החומרים שהשתמשו בהם, סוג המזיק, כמויות, ריכוז, כלי עבודה (מרססת וגודל "נחיר"), כיוון הרוח ומהירותה ועוד.

בחנית השימוש בחרמשים, שהוא חלופה לריסוסים, העלתה כי בדצמבר 2023 הופסק הכיסוח בחרמשים משיקולי תקציב, והוא חודש באפריל 2024. כלומר כארבעה חודשים לא השתמשו בחרמשים בעיר ונמנע הטיפול בעשבייה.

נמצאו בעיר שטחים נרחבים של קרקעות חשופות שעליהן צומחת עשבייה לא רצויה שיש לטפל בה. נוסף לכך יש קרקעות חשופות ליד מקורות מים או שמושקות אגב השקיה של צמחייה רצויה שמעוניינים להצמיח ולשמר. הדבר גורם להתפרצות משמעותית של עשבים שאינם רצויים, ונדרש להגביר את הטיפול.

נמצא חוסר תיאום בין אגף תברואה לאגף שפ"ע. לעיתים לאחר שאגף תברואה ניקה רחוב מסוים, קבלנים מטעם אגף שפ"ע מכסחים בו בחרמש, מלכלכים, מטאטאים ואוספים את העשבייה שהוסרה. כך יוצא שאגף תברואה עבד לחינם. נוסף לבזבז המשאבים ששני האגפים מבצעים אותה עבודה באותו היום ובאותו המקום בהפרש של כמה שעות, גם הניקיון של אגף תברואה יסודי ויעיל יותר בזכות התקשרויות מיוחדות הכוללות כלי רכב ייעודיים.

הדברה במוסדות חינוך

לא מבוצעות, פעולות ניטור ומניעה טרם פתיחת שנת הלימודים למרות הנחיית המשרד להגנת הסביבה בנושא. יתרה מכך, ההתקשרויות עם קבלני התחזוקה קובעות שעליהם לשלוח מדביר רק לפי דרישת מוסדות החינוך, ואין דרישה לביצוע ניטורים, פעולות מניעה וכדומה.

באופן אבסורדי למדי נמצאו לא מעט הדברות בחודש ספטמבר, ואפילו בתחילתו של החודש, ב-4.9, ארבעה ימים לאחר פתיחת שנת הלימודים.

נמצא שבמוסדות חינוך בוצעו הדברות ללא פעולות ניטור לזיהוי המזיק ורמת הנגיעות, שלהם חלק חשוב בהחלטה אם להדביר ואיזה תכשיר הדברה ליישם. בניגוד להנחיות המשרד להגנת הסביבה, הודברה עשבייה באמצעות יישום תכשירי הדברה בתקופת הלימודים ולא בסופי שבוע וחופשות בלבד.

נמצאו יומני הדברה שהמדביר רשם בהם המלצות לביצוע פעולות מניעה לצמצום נוכחות המזיקים ולהפחתת השימוש בתכשירי הדברה, אך המלצות המדביר לא יושמו ובשל כך בוצעו הדברות חוזרות ונשנות במוסדות אלה. יובהר שללא ביצוע פעולות מניעה, ההדברות עלולות להיות חסרות תועלת שכן ללא טיפול מונע המזיקים יחזרו שוב.

אין אחראי מטעם העירייה לביצוע פעולות הדברה במבני חינוך, בניגוד להנחיות המשרד להגנת הסביבה ולהמלצת הביקורת בדוח שפורסם בשנת 2016 בנושא "הדברה – תכנון, ניהול ובקרה". כלומר אין מעקב ובקרה ואין בחינה, בדיקה ואישור של פעולות ההדברה שנעשות.

ניהול פנקסי הדברה ותיעוד פעולות הדברה

היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים: היחידה מנהלת פנקסי הדברה בשני אופנים. האחד במערכת ה-CRM בעקבות פניות למוקד 106 – פנקסי ההדברה שהיחידה מנהלת במערכת זו תקינים וכוללים את כל הנתונים המחויבים. באופן השני פנקסי ההדברה מנוהלים בעקבות הדברה יזומה. פנקסים אלו נרשמים ידנית על גבי דפי המשימות ותוכניות העבודה של היחידה ואינם מנוהלים במערכת ממוחשבת. לרוב נרשמים הפרטים המחויבים, אך נמצאו פנקסי הדברה שחסרים בהם נתונים כמו סוג החומר וריכוזו.

המחלקה לגננות: החוק אינו מחייב לנהל פנקסי הדברה ביישום חומרי הדברה בחקלאות (צמחייה). ועם זאת, כאמור, החוזים שנחתמו עם הקבלנים מחייבים אותם לנהל יומני עבודה ולפרט בהם את הפעולות שביצעו כולל חומרים, שעות וכדומה. עם זאת אין כל רישום של עבודות הריסוסים.

מנח"י ומינהל לשירותי קהילה: נמצאו פנקסי הדברה לקויים, שהוגשו בניגוד להוראות, כגון פנקסים שאין בהם רישום בנוגע לניטור, רמת נגיעות, גורמי סיכון, המלצות לפעולות מניעה, שם המזיק, שם התכשיר התברואי שהשתמשו בו והוראות כניסה מחדש.

המלצות מרכזיות

1. על המינהלים והאגפים לגבש תוכנית עבודה לאגפי העירייה בנושא ההדברה והריסוסים ולכלול בה משימות מפורטות, מיפוי אזורי רגישים, סוגי המזיקים האפשריים, פעולות מניעה ותכשירים מתוכננים לשימוש – תוך קביעה של יעדים ומדדים. התוכנית והמשימות יקושרו לתשומות, כוח אדם, חומרים, תקציב והיעדים ומדדי ההצלחה.
2. על אגף שפ"ע להכין בעצמו את תוכנית העבודה ולא להטיל זאת על הקבלנים.
3. לשם בקרה על ההדברה ואיכותה, יש להכין מאגר של מדברים שייבחרו לפי תקני איכות שייקבעו, ומתוכם יבחרו קבלני התחזוקה והניקיון מדביר לביצוע עבודות כפי שחויבו הקבלנים בהתקשרות עימם.
4. על אגף שפ"ע לגבש מדיניות סדורה בנוגע לגינון וניהול הגינון, ובכלל זה חלוקה ומיפוי לקטגוריות של השטחים הפתוחים. לכל קטגוריה יוכנו נוהל ופרוטוקול שיכללו נושאים רלוונטיים, סוגי קרקעות, חיפוי קרקע, סוגי צמחייה ועוד. יועדף שימוש באמצעים מכניים במקום ריסוס, ובכל מקרה הטיפול יהיה בדרגת רעילות נמוכה וידידותי לסביבה.
5. בהתבסס על המדיניות שתגובש, על אגף שפ"ע להכין תוכנית עבודה שתכלול שימוש בחרמש לפי עונות השנה, ירידת הגשמים וגובה הצמחייה, תוך הקצאה של תקציב ושאר התשומות. כמו כן תוכן רשימת תכשירי הדברה המיועדים לשימוש במקרים מוגדרים שבהם אין ברירה אלא לרסס, תוך התאמת כל תכשירי הדברה לסוג הצמחייה וסוג המזיק שהוא מיועד למגר.
6. על המחלקה לגננות להיות שותפה לתהליך קבלת שטחים מחופים בחומר קשיח לתחזוקה שוטפת. נוסף לכך יש לדרוש מהיזמים ומקבלני הביצוע תקופת אחריות ובדק בית לפחות לשנה אחת (לסגירת מעגל של עונות השנה).
7. להפחתת הצורך בשימוש בחרמש ואף בריסוס, יש לשקול צמצום הקרקעות החשופות באמצעות חיפוי הקרקע (דוגמת רסק גזם וצמחייה שמכסה את השטח).
8. על מינהל תפעול לתאם בין הפעולות של אגף שפ"ע ואגף תברואה.
9. על תוכנית העבודה של אגף שפ"ע לכלול תוואי ומסלולי ריסוס, כולל סוגי המזיקים, וכן תאריכים לביצוע פעולות ניטור מתמשכות בהתאם למוקדי ההדברה וחודשים לביצוע הריסוס. תוכנית העבודה החודשית תכלול תאריכים מדויקים.

10. לפני ביצוע הריסוסים יש להכין תוכנית הדברה שתכלול ניטור למזיק, קביעת היקף נגיעות, פעולות מניעה, שיטת הדברה, מיקום מדויק וכדומה.
11. לפרסם ולהודיע לציבור מראש על פעולות ריסוס פרויקטאליות ונרחבות.
12. אין לבצע ריסוס כשיש אנשים, ובפרט ילדים, בשטח המיועד וכן ללא ציוד מגן אישי לעובד.
13. לפני הריסוס יש להתעדכן בתנאי מזג האוויר ולוודא שאפשר לבצע את הריסוס בהתאם להנחיות. כמו כן יש לסמן את כיוון הרוח.
14. לבצע ניטורים במוסדות חינוך בחופשות כדי לאתר פעילות מוקדמת של מזיקים ולטפל בבעיות טרם פתיחת שנת הלימודים. אם יתגלו מזיקים תברואיים במהלך שנת הלימודים ויידרש ליישם תכשיר הדברה, מומלץ לעשות זאת בימי שישי לאחר סיום הלימודים.
15. לשקול הקמת יחידת מטה עירונית שנוסף להיותה אחראית על הדברה במרחב העירוני הציבורי, תטפל גם בכל הנוגע להדברה תברואית במתקני העירייה לסוגיהם (בתי ספר, לשכות רווחה וכדומה).
16. להקפיד לקבל מהמדבירים פנקסי הדברה לפי הוראות החוק, שיכללו את כל הפרטים המחויבים כולל סוג החומר, הוראות כניסה מחדש ופעולות לטיפול מונע. כמו כן יש לבצע את המלצות המדביר.
17. על העירייה לשאוף לבצע עבודות הדברה בתחילה באמצעים בדרגת רעילות נמוכה וידידותיים יותר לסביבה. רק אם פעולות אלה אינן מספקות, אפשר להשתמש בחומרים בדרגת רעילות גבוהה יותר באמצעות מדביר מוסמך.
18. לתעד במערכת מידע עירונית ממוחשבת את כל עבודות ההדברה המבוצעות, כולל תוכניות עבודה וניטורים – על כל פרטי הביצוע ופנקס ההדברה.

תמצית זו אינה כוללת את כל הממצאים שעלו וגם אינה מוסרת את כל ההמלצות והפרטים המופיעים בגוף הדוח. לקבלת מידע זה יש לקרוא את הדוח המפורט.

תגובת המבוקרים

תגובת המבוקרים שולבה במקומות הרלוונטיים בגוף הדוח.

סיכום

מזיקים הם בעלי חיים העלולים לגרום מטרד ישיר ובלתי נסבל לאדם ואף להעביר אליו מחלות. לפי פקודת בריאות העם 1940, האחראי לטיפול במפגעי המזיקים הוא בעל השטח שבתחומו נמצאים המזיקים. כלומר העירייה אחראית על הטיפול במזיקים בכל המרחב הציבורי ובנכסים העירוניים שבשטחה.

תחום ההדברה במרחב העירוני סובל מחוסר פיקוח וחוסר אכיפה. למעשה הרשות המקומית מחליטה איך לרסס, באילו חומרים ומתי – כאשר בחוק אין הנחיות ברורות בנושא, פרט לחומרים שנאסרו לשימוש לחלוטין.

כתוצאה מכך, הציבור והסביבה חשופים לחומרי הדברה מסוכנים שעלולים לפגוע בבריאות, שכן הדברה לא מקצועית עלולה לסכן חיים.

גינן בר קיימא, שהמודעות לחשיבותו הולכת וגוברת בשנים האחרונות, הוא כזה השומר על בריאות האדם והסביבה. מעבר לגינן בר קיימא כולל הפחתה עד הפסקה של שימוש בחומרים כימיים, טיפול בעשבייה באמצעים מכניים, גידול צמחייה בת קיימא, חיסכון במים ועוד.

למעט היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים שבאגף תברואה, המבצעת הדברה באמצעות עובדי עירייה, כל שאר האגפים מבצעים את עבודות ההדברה והריסוסים במסגרת התקשרויות עם קבלנים שנשכרו לביצוע עבודות תחזוקה או ניקיון.

הדברה היא מקצוע בפני עצמו, והעיסוק בו כפוף למטריית חוק ייעודית ומחייב רישיון מיוחד מטעם המשרד להגנת הסביבה, וזאת לאחר שהמדביר למד את הנושאים המחויבים (דוגמת תקנות רישוי, אמצעי ניטור, מחלות, שיטות הדברה והדברת עשבים) ועבר את הבחינות הממשלתיות.

ביצוע הדברה אינו בגדר עבודת תחזוקה שוטפת ואסור להתייחס אליו ככזו.

בדיקת הביקורת העלתה כי למעט היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים שבאגף תברואה, בקרב האגפים חסר ידע מקצועי בנושא ההדברה.

בניגוד למחלקות אחרות, המחלקה לגננות שבאגף שפ"ע מיישמת תכשירי הדברה להדברת עשבים ומזיקים בצומח. בעקבות תלונות של תושבים על ריסוס במרחב הציבורי, שלכאורה מסכן את הציבור, המחלקה ממעטת ליישם תכשירי הדברה, אך עדיין משתמשת בהם. בד בבד המחלקה החלה להשתמש באמצעים מכניים במקום בתכשירי הדברה. שימוש בחרמש במקום ריסוס הוא צעד מבורך, אך יישום עיקרון אחד בלבד תוך ניתוקו ממדיניות כוללת והימנעות מהשלמת מכלול התמונה לגינן בר קיימא עלולים לגרום לבזבז משאבים.

הביקורת סבורה שיש לחזק את הידע המקצועי בקרב העובדים בנושאים של הדברה, ריסוסים וגינן בר קיימא (כל אחד בתחומו), ועם זאת קוראת לעירייה לגבש תוכנית כוללת לגינן בר קיימא בכל העיר.

מבוא

מזיקים הם חרקים או בעלי חיים אחרים הגורמים נזקים לבעלי חיים או לבני אדם, לצמחים ולרכוש. המזיקים עלולים לגרום למחלות או פגיעות גופניות. ההדברה נועדה לצמצם מפגעי מזיקים תוך שמירה מרבית על איזון בין הטבע לבריאות הציבור. הטיפול במזיקים, הכולל נקיטת פעולות להדברתם ולמניעת התרבותם והתפשטותם, הוא חובה מונוציפלית המוטלת על העירייה בדין.

סעיף 242 לפקודת העיריות [נוסח חדש] קובע, בין היתר, בנוגע לאחריות העירייה לעניין תברואה, בריאות הציבור ונוחותו בשטח הציבורי כי העירייה:

"(1) תנקוט אמצעים להסרת כל מטרד או למניעתו ותדאג לבדיקות שמטרתן לברר מה הם המטרדים הקיימים;

(3) תורה בדבר בדיקתם, הסדרתם, החזקתם, ניקויים והרקתם של ביבים, נקזים, בתי כיסא, אסלות, בורות שופכין, מפלשים, מחילות, מרוצי מים, בורות אפר ואבזרים סניטריים;

(10) תורה בדבר בדיקת בתים ובניינים כדי לברר את מצב הניקיון שלהם או לעניין אחר ובדבר אמצעים להשמדת עכברושים, עכברים ושאר שרצים."

לפי סעיף 236(א)(3) לפקודה, העירייה "תפקח על התקנת בורות לבניינים ובנייתם, כדי להבטיח מניעת רבייתם של יתושים".

סעיף 249(29) לפקודה מסמיך את העירייה "לעשות בדרך כלל כל מעשה הדרוש לשם שמירה על תחום העירייה, בריאות הציבור..."

פעולות המניעה וההדברה מתבצעות באמצעות פעולות ניטור יזומות וכן כמענה לפניות תושבים.

הדברה מטרתה הפחתת מפגעי מזיקים בדרך של הרחקתם וקטילתם. ההדברה כוללת שימוש בתכשירים כימיים ששימוש בהם בניגוד לחוק ולנהלים עלול לפגוע בבני אדם, בעלי חיים וצמחייה ולגרום לזיהום אוויר, קרקע ומים.

מתוקף חובתה כרשות מקומית, העירייה מבצעת הדברה בשטחים הציבוריים שבתחום שיפוט.

בשנת 2016 פרסמה מבקרת העירייה דוח ביקורת בנושא "הדברה – תכנון, ניהול ובקרה". הדוח התרכז בהדברה תברואית שבטיפול היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים (להלן: היחידה). היחידה אחראית על ביצוע הדברה תברואית בשטחים הציבוריים בעיר וסביבותיה תוך נקיטת פעולות נרחבות של ניטור, מניעה והדברה במשך כל השנה. כמו כן היחידה פועלת ליצירת שיתופי פעולה עם רשויות סמוכות, אגפי העירייה ומינהלים קהילתיים לשם מיגור והקטנה של מטרדי מזיקים.

בשנים 2021–2023 פורסמו מספר כתבות באתרי אינטרנט, שבהן נטען כי קבלנים מטעם מחלקת גנים ונוף (להלן: המחלקה לגננות) באגף שיפור פני העיר (להלן: שפ"ע) מרססים חומרי הדברה מסוכנים במרחב הציבורי בניגוד להנחיות.

בעקבות כך החליטה הביקורת לערוך בדיקה מורחבת בנושא השימוש בתכשירי הדברה וביצוע ריסוסים בידי הגורמים העירוניים השונים, וכן לבצע ביקורת מעקב אחר דוח הביקורת שפורסם בשנת 2016.

ההדברה והריסוסים נעשים באמצעות תכשירי הדברה מאושרים המובחנים בהתאם למהות השימוש בהם, כמפורט להלן:

לוח 1: הבחנות בין תכשירי הדברה בהתאם למהות השימוש

תכשירים להדברה וטרינרית	תכשירים להדברה תברואית	תכשירים להדברה חקלאית	
מניעת מחלות מבעלי חיים ומחלות משותפות לבעלי חיים ובני אדם	שמירה על בריאות הציבור	הגנה על החי והצומח	מטרה
בעלי חיים וסביבתם	מקומות מרבץ של מזיקים תברואיים דוגמת תיקנים, מכרסמים, סמוכנים, יתושים וזבובים	צמחים (עשבייה, עשבי בר, צמחי מעזבות, צמחים פולשים וכדומה) בעלי חיים הפוגעים בחקלאות דוגמת מכרסמים, עופות, חרקים, חיידקים ופטריית	מוקד ההדברה
הדברה כימית – שימוש בתכשירים כימיים רשומים לשימוש וטרינרי לקטילת המזיקים על בעל החיים וסביבתו	הדברה כימית – שימוש בתכשירי הדברה לקטילת המזיקים התברואיים. הדברה מכנית – דוגמת שימוש במלכודות, פינוי גרוטאות, אטימה ותיקון של מערכות ביוז ומחילות, ייבוש מקורות מים עומדים	הדברה מכנית – כל פעולה ללכידה או הרחקה של המזיק ללא שימוש בתכשירי הדברה: כיסוח בחרמש, הצבת מלכודת וכדומה. הדברה כימית לצמחייה – שימוש בחומרים למניעת נביטה וצמיחה של הצמחים. הדברה כימית לבעלי החיים שהם מוקד ההדברה – שימוש בתכשירי הדברה לקטילת חרקים, פרוקי רגליים ומכרסמים	פעולות הדברה
לא קיים רישיון לרכישה ושימוש	קיימים שלושה סוגי רישיונות: מדביר בדירות מדביר במבנים ובשטח פתוח מדביר באיוד	לא קיים רישיון לרכישה ושימוש	רישוי
משרד החקלאות וביטחון המזון	המשרד להגנת הסביבה	משרד החקלאות וביטחון המזון	משרד ממשלתי אחראי

להלן הגופים העירוניים המבוקרים והמבצעים פעולות הדברה:

לוח 2: הגופים העירוניים המבוקרים והמבצעים פעולות הדברה

מינהל	אגף	מחלקה	סוג עבודות ההדברה	מבצע	אזורי פעולה עירוניים
תפעול	תברואה	היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים	הדברה תברואית: ביצוע פעולות למניעת הופעת המזיקים, פעולות נרחבות של ניטור לגילוי מוקדם של המזיקים וביצוע הדברה תוך יישום תכשירי הדברה. יצירת שיתופי פעולה עם רשויות סמוכות, אגפי העירייה ומינהלים קהילתיים לשם מיגור והקטנה של מטרדי המזיקים	13 עובדי עירייה: מנהל היחידה – הדברה באיוד שלושה עובדים – הדברה במבנים ובשטח פתוח חמישה עובדים – הדברה בדירות שלושה עובדים – היתר מיוחד עובד אחד מסייע (ללא רישיון)	שטחים ציבוריים בעיר וסביבותיה (דוגמת מערכות ביוב, נחלים, שטחים פתוחים)
תפעול	שפ"ע	המחלקה לגננות	הדברת צמחים דוגמת עשבי בר, צמחי מעזבות וצמחים פולשים, המשתלטים על שטחים וצמחים אחרים. הדברת בעלי חיים הפוגעים בצמחייה	עובדי קבלן המועסקים מטעם קבלני התחזוקה של המחלקה	פארקים ציבוריים, כיכרות וצידי דרכים
חינוך	תפעול ופיתוח מבני חינוך	המחלקה לבדק בית	הדברה תברואית	מדבירים המועסקים מטעם קבלני התחזוקה של המחלקה	בתי ספר, גני ילדים, מרכזים של השירות הפסיכולוגי החינוכי וקידום נוער וצעירים

מינהל	אגף	מחלקה	סוג עבודות ההדברה	מבצע	אזורי פעולה עירוניים
שירותי קהילה	הנהלת המינהל	אשכול נכסים	הדברה וטרינרית, הדברה תברואית והדברת עשבי בר ובעלי חיים המזיקים לצמחייה (בגינות המבנים)	מדבירים המועסקים מטעם קבלן התחזוקה של המינהל הווטרינרים בשירות הווטרינרי מטפלים בבעלי החיים (בעיקר כלבים) באמצעות תרופות ואינם מבצעים הדברה וטרינרית בבעלי החיים	השירות הווטרינרי לשכות רווחה, טיפות חלב, יחידות התעסוקה, יחידות של רשות הקליטה
תרבות, חברה וספורט	הנהלת המינהל	הנהלת מינהל תרבות	הדברה תברואית	מדבירים המועסקים מטעם קבלני הניקיון של המינהל	מתקנים ומבנים של המינהל דוגמת היכלי תרבות, ספריות, מרכזי חברה, מרכזי אומנות, מגרשים ואולמות ספורט

לוח 3: מספר הפניות לאגף תברואה בנושאי הדברה בשנים 2020–2023

נושא	2020	2021	2022	2023	זמן לטיפול (ימי עבודה)
קרציות	2	5	7	8	5
דבורים	300	299	280	317	3
חרקים	136	129	128	190	7
יתוש זבוב החול	26	18	8	10	14
יתושים	1,735	1,334	1,506	1,626	14
נמלים	52	43	54	55	5
נמלת האש	13	9	8	21	7
פרעושים	112	139	94	84	5
צרעות	48	110	56	67	3
רב רגל	12	9	23	16	3
תיקנים	1,308	1,687	1,522	1,845	5
זבובים	719	760	731	573	10
חולדות	3,347	3,401	3,189	4,153	21
יתוש נמר אסיאתי	91	66	97	64	14
לכידת נחשים	0	0	25	229	אין זמן תקן
סך הכול	7,901	8,009	7,728	9,258	
עמדו בזמן הקבוע לטיפול	99%	100%	98%	99%	

לוח 4: מספר פניות הציבור לאגף שפ"ע בגין ניכוש עשבים בשנים 2020–2023

שנה	מספר הפניות	עמדו בזמן הקבוע לטיפול (14 ימי עבודה)	לא עמדו בזמן הקבוע לטיפול
2020	2,556	89%	11%
2021	1,492	90%	10%
2022	1,908	82%	18%
2023	3,061	93%	7%

מטרת הבדיקה

בדיקת פעילויות ההדברה המבוצעות בידי העירייה וגורמים עירוניים, ובכלל זה ציות לחוקים, לתקנות ולנהלים, התאמת ביצוע פעולות הדברה לצרכים וליעדים העירוניים, שימוש בטוח בתכשירי הדברה למדבירים, לעובדי ההדברה ולציבור התושבים.

ביצוע ביקורת מעקב אחר ההמלצות מדוח הביקורת משנת 2016 "הדברה – תכנון, ניהול ובקרה".

דוחות קודמים בנושא

- דוח מבקר המדינה לשנת 2013, "טיפול במזיקים תברואיים ברשויות המקומיות", במסגרת דוחות על הביקורת בשלטון המקומי. בבדיקה נמצא שהיחידה להדברה בעיריית ירושלים אינה מכינה תוכנית עבודה שנתית, אינה מתעדת כראוי את פעולותיה בפנקס לרישום פעולות ההדברה, וחורגת מתקן הזמן שקבעה העירייה לטיפול בתלונות התושבים במזיקים. בדוח מצוין שבעקבות הביקורת תיקנה היחידה ליקויים אלו.
- דוח מבקרת עיריית ירושלים לשנת 2016 בנושא "הדברה – תכנון, ניהול ובקרה", שהתרכז בהדברה תברואית. בדוח נמצא שהיחידה להדברה בעירייה אחראית על ביצוע הדברה תברואית ומבצעת פעולות להרחקת מזיקים בשטחים הציבוריים של העיר.

תקופת הביקורת

הביקורת נערכה בחודשים ינואר עד יוני 2024.

פירוט הממצאים

פרק ראשון

תוכנית הדברה

תוכנית עבודה מפורטת, שמטרתה בין היתר הן שמירה על בריאות הציבור, הגנה על בעלי החיים והצומח והפחתת השימוש בתכשירי הדברה, כוללת:

- יעדים ומטרות
- מיפוי גיאוגרפי של שטחים, מבנים ומתקנים שיש צורך או שעלול להיות צורך להדביר בהם
- מיפוי והדגשה של אזורים רגישים (דוגמת אזורים בקרבת מגורים, מבני ציבור ועסקים)
- מיפוי צורכי ההדברה דוגמת רשימת סוגי המזיקים האפשריים בכל יחידת מיפוי
- קביעת מדדי הצלחה
- פעולות מניעה להפחתת המזיקים
- רשימה של תכשירי ההדברה והחומרים הפעילים המתוכננים לשימוש כולל הנמקה
- ניטור של יישום תכשירי ההדברה
- תיעוד פעולות ההדברה החריגות שלא בהתאם לתוכנית העבודה
- בדיקה של השגת היעדים והעמידה במדדים שנקבעו

אגף תברואה – היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים

ליחידה יש תוכנית עבודה הכוללת: מיפוי העיר, מיפוי אזורים רגישים, מיפוי מזיקים אפשריים, יעדים, מטרות ותכשירי הדברה המתוכננים לשימוש.

כמו כן תוכנית העבודה של היחידה כוללת שיתופי פעולה ותיאום עם המעבדה לאנטומולוגיה של משרד הבריאות לשם ביצוע בקרה שוטפת על יעילות עבודות המחלקה ומניעת התפרצות מחלות, ושיתופי פעולה עם האגף לאכיפה, המינהלים הקהילתיים ומינהלת הרובעים לביצוע יעיל של פעולות מניעה ויישום תכשירי הדברה.

אגף שפ"ע – המחלקה לגננות

המחלקה לגננות, שבראשה "הממונה על תחזוקת גנים", חילקה את העיר לשבעה מרחבים גיאוגרפיים. בראש כל מרחב עומד מנהל המרחב ומתחתיו מנהלי אזורים, סגניהם ומנהלי עבודה.

עבודות הגינון ותחזוקת הגנים מבוצעות בידי שבעה קבלנים שזכו במכרז פומבי (שמספרו 18.2022), כל קבלן למרחב, ועבודתם כוללת גם ריסוס תכשירי הדברה.

לוח מספר 5: שמות הקבלנים המבצעים תחזוקה בפארקים

שם הקבלן	תאריך חתימת החוזה	אזור עבודה	סכום החוזה (ש"ח)
א'	30.5.2022	מרחב 7 – צפון	353,646
נ'	25.4.2022	מרחב 1 – אורנים	303,595
ג'	28.11.2023	מרחב 5 – מערב	500,000
ת'	29.5.2022	מרחב 4 – מזרח	240,492
פ'	4.4.2022	מרחב 2 – אלונים	360,121
א'	8.6.2022	מרחב 6 – מרכז	325,878
גנ'	13.6.2023	מרחב 3 – דרום	452,109

נמצא שלמחלקה יש מיפוי גיאוגרפי של הגנים והשטחים שבטיפול, אך המיפוי אינו כולל אזורים רגילים, צורכי ריסוס, סוגי מזיקים, סוגי תכשירי הדברה, יעדים ומדדים.

הקבלנים מכינים את תוכניות העבודה השנתיות והחודשיות, בהתאם לתנאי המכרז ולחוזה שעליו הם חתומים. תוכנית העבודה השנתית מגדירה את הפעולות הפרויקטאליות כמו לוחות זמנים, כמויות ותקציבים, ותוכנית העבודה החודשית מפרטת את תוכנית העבודה השנתית.

בבדיקת תוכניות העבודה מאוגוסט 2022 ועד אפריל 2024 עלו הממצאים שלהלן:

- נמצאו תוכניות עבודה שאין בהן כלל התייחסות לנושא הריסוסים, וזאת בניגוד להנחיות האגף המתירות לרסס במפרדות ומעגלי תנועה, כך שעל כל תוכניות העבודה לכלול נושא זה.
 - נמצאו תוכניות עבודה שנרשם בהן באופן כללי, בכל חודש, יום ושבוע: "טיפול בעשבייה – הדברה לפי הצורך", "הכנה לשתילת עונתיים, דישון וריסוס", "טיפול בעשבייה – הדברה לפי הצורך + עקירת עונתיים, הכנה לשתילה חדשה, ריסוס כיכרות ומפרדות". מתוכניות אלו אפשר להבין, לכאורה, שמבוצעים ריסוסים שוטפים במהלך כל השנה (למרות שאין צורך בכך והנחיות האגף אף מורות אחרת).
 - בתוכניות שבהן יש התייחסות לנושא הריסוסים לא נמצא תכנון פרטני דוגמת תוואי מסלול מסודר ומתוכנן מראש לביצוע הריסוס ומיפוי של סוגי הצמחייה המזיקה שיש לרסס, כולל התאמת החומר לסוג העשבייה המזיקה ושעות ותאריכים לביצוע הריסוס.
- תנאי המכרז קובעים שחומרי ההדברה יסופקו על חשבון הקבלנים, ולכן ברור שרישום מדויק בתוכניות העבודה של החומרים שמתעדים להשתמש בהם חשוב במיוחד.

מינהל חינוך

למינהל חינוך ירושלים (להלן: מנח"י) יש מיפוי של מוסדות החינוך שבטיפולו, אך אין מיפוי של מוסדות באזורים רגילים, כלומר במיקום עם פוטנציאל גבוה יותר להימצאות ואף להתפרצות של מזיקים תברואיים. כמו כן אין תוכנית עבודה שנתית לביצוע פעולות מניעה, רשימת תכשירי הדברה מתאימים לשימוש בעת הצורך ועוד.

הביקורת דגמה ומצאה מספר מבני חינוך שנזקקו לכמה פעולות הדברה במהלך השנה, ולמרות זאת מבנים אלו לא מופו, לא הוגדרו כרגילים ולא טופלו בהתאם. להלן דוגמאות:

לוח 6: דוגמאות למבני חינוך שהודברו מספר פעמים בשנת הלימודים תשפ"ג-תשפ"ד, ולמרות זאת לא מופו, לא הוגדרו כרגילים ולא נבדקו לביצוע פעולות מניעה

שם המוסד	מספר ביקורי מדביר	סוג רגישות
גן ילדים ניות	11	מיקום המבנה: הגן נמצא סמוך לחורשה עם עצי אורן. במבנה חורים פתוחים המאפשרים חדירת מזיקים לתוך הגן (בהמשך הדוח תתואר רמת הנגיעות הקשה של מכרסמים בגן)
בית ספר המעיין	5	מיקום המבנה: הגן נמצא בשכונת עין כרם בגבול עם חורש (יער)
בית ספר כ"ח לחירשים ולכבדי שמיעה	6	מצב פיזי: תקרה אקוסטית, ליקויים במערכת הביוב וצמחייה
גני ילדים ברחוב הלר	11	מיקום המבנה: צמוד לחורשה

מינהל לשירותי קהילה

במינהל לשירותי קהילה (להלן: מינהל קהילה) אין תוכנית עבודה שנתית לביצוע הדברות במבני קהילה. לפי חוזה התחזוקה עם חברת ת', שנחתם ב-28.2.2022 בעקבות מכרז פומבי מספר 181.2021, על החברה לבצע הדברה בכל הלשכות פעם בשנה, ובשירותי הוטרנירי – פעם בחודש. בשירותי הוטרנירי אכן יש ביקור של מדביר פעם בחודש, אך בשאר המתקנים המדביר מבקר לפי דרישה.

למינהל קהילה יש מיפוי של המבנים השייכים לו ושעליו לתחזק, אך אין מיפוי לאזורים רגילים. נמצאו מבנים שבהם בוצעה הדברה מספר פעמים בשנה, ולמרות זאת הם לא הוגדרו כרגילים ולא נבדקו סוג הרגישות ופעולות המניעה שאפשר לבצע. להלן דוגמאות:

לשכת רווחה ברחוב האביבית: בור הביוב שבור וגורם להצפת מי הביוב, קיימת צמחייה ועשבייה מסביב לחלק מהמבנה, יש חורים וסדקים בקירות, בתקרות, ברשתות החלונות ואף ברשת המזגן. להלן תמונות מסיור הביקורת במקום:

תמונה 1: צמחייה סבוכה ולא מטופלת בצמוד למבנה

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

הביקורת מעירה כי בלוני הגז מונחים באופן לא בטיחותי.

תמונה 2: בור ביוב שבור, האדמה יבשה לאחר פריצה והצפה של מי הביוב

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

תמונה 3: חור בתקרה

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

תמונה 4: היעדר איטום – מרווח בין הסיפון לרצפה

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

תחנת שיקום ברחוב פלורנטין 6: צמחייה ועשבייה מסביב לחלק מהמבנה, אשפה זרוקה בחלק מחצר המבנה (נזרקת בידי תושבים), יש חלונות ללא רשתות או רשתות שאינן אטומות ואף מעט קרועות. בעת ביקור הביקורת נצפו במבנה תיקנים.

למרות האשפה הזרוקה בחצר תחנת השיקום, נמצא שלא התקיים שיתוף פעולה עם אגף אכיפה ושיטור עירוני לביצוע אכיפה נרחבת במקום למניעת התופעה.

להלן תמונות מסיור הביקורת במקום:

תמונה 5: צמחייה סביב המבנה

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

תמונה 6: חלון ללא רשת בחדר השירותים

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

תמונה 7: חרקים מוטלים על הרצפה

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

תמונה 8: חורים ברשתות ובקיר המבנה

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

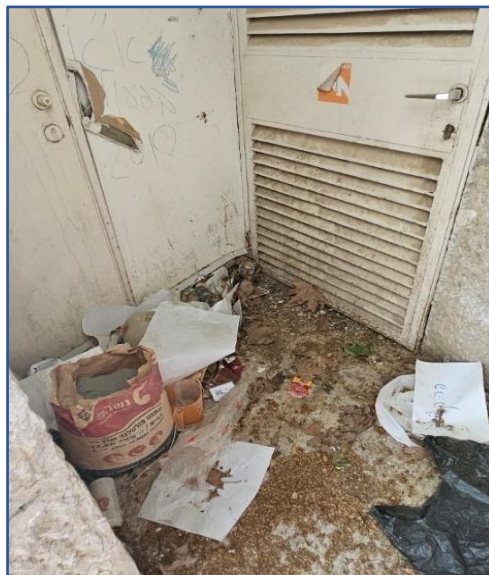
תמונה 9: אשפה בחצר הבניין

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

תחנה לאם ולילד ברחוב אגסי בשכונת הר נוף: צמחייה ועשבייה מסביב למבנה, גרוטאות בכניסה למבנה, נצפו חורים וסדקים בקירות ובתקרה וחורים ברשתות החלונות. להלן תמונות מסיוור הביקורת במקום:

תמונה 10: הכניסה למבנה

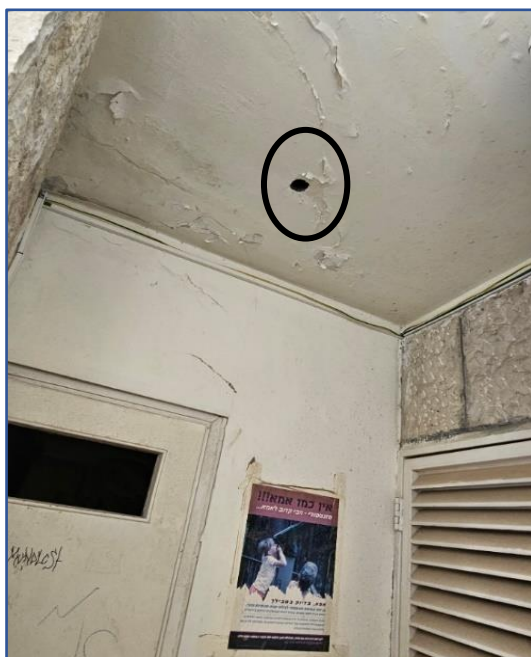
צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

תמונה 11: בכניסה למבנה

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

תמונה 12: חור בתקרה בכניסה למבנה

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

תמונה 13: חורים בתקרה האקוסטית בתוך המבנה

צולם בידי נציג הביקורת ב-27.5.2024

מינהל תרבות, חברה וספורט

נמצא שאין תוכנית עבודה לביצוע עבודות הדברה במבנים ובמתקנים. יש מיפוי למתקנים שבאחריות המינהל, אך המיפוי אינו כולל אזורים רגישים.

כיום כשיש צורך לבצע הדברה, מנהלי התחזוקה של המתקנים מזמינים מדביר.

ב-25.1.2024 מינהל תרבות, חברה וספורט פרסם מכרז (שמספרו 10.2024) למתן שירותי ניקיון במבנים שבאחריותו, ושבמסגרתו יבוצעו גם שירותי ההדברה. בדיקת מסמכי המכרז מעלה שעל הזוכים לבצע הדברה פעמיים בשנה בכל מבנה, בתיאום עם מנהל התחזוקה ולפי הזמנתו.

מסקנות

1. תוכנית עבודה לנושא ההדברה והריסוס, הכוללת אזורי סיכון ומדדים, מסייעת במניעת מזיקים, ממזערת יישום תכשירי הדברה, מיעלת את ביצוע פעילות ההדברה ומפחיתה את הסיכון לחיי אדם.
2. תוכנית עבודה היא מסמך שבו מתואר מה צריך להשיג ואיך אפשר להשיג זאת. באגף שפ"ע הקבלנים הם שמכינים את תוכנית העבודה לעבודות הגינון והריסוסים. מצב זה יוצר ניגוד עניינים ועלול להביא לתוכניות עבודה שבהן היעדים והמטרות של העירייה לא יושגו.

3. הנתונים מעלים כי למעט היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים באגף תברואה, שבה עובדי עירייה הם המדבירים והם שמבצעים את העבודות, בכל שאר האגפים מבוצעים ההדברות והריסוסים באמצעות חברות תחזוקה וניקיון. חברות אלה מעסיקות או שוכרות מדבירים לביצוע העבודה (לפי דרישה), משל יישום תכשירי הדברה הוא עבודת תחזוקה שוטפת או ניקיון ולא מקצוע בפני עצמו, הדורש ידע והתמחות, רישוי ייחודי וחקיקה מיוחדת.

המלצות

1. על המינהלים והאגפים לקבוע תוכנית עבודה לאגפי העירייה בנושא ההדברה והריסוסים ולכלול בה משימות מפורטות, מיפוי אזורים רגישים, סוגי המזיקים האפשריים, פעולות מניעה ותכשירים מתוכננים לשימוש – תוך קביעה של יעדים ומדדים. התוכנית והמשימות יקושרו לתשומות, כוח אדם, חומרים, תקציב והיעדים ומדדי ההצלחה.
2. על תוכניות העבודה לכלול שיתופי פעולה עם אגפים משלימים דוגמת אגף אכיפה ושיטור עירוני לשם ביצוע פעולות מניעה והדברה יעילה.
3. על אגף שפ"ע להכין בעצמו את תוכנית העבודה ולא להטיל זאת על הקבלנים.
4. להכין רשימת מדבירים (מאגר) שייבחרו בהתאם לתקני איכות שתקבע העירייה, ומתוכה יוכלו הקבלנים לבחור מדביר שיעסיקו במסגרת מכרזי התחזוקה או הניקיון. כך תהיה לעירייה שליטה על ביצוע העבודות ואיכותן ועל תוכניות ההדברה.

תגובת המבוקרים

מינהל לשירותי קהילה

- קיימת תוכנית עבודה שנתית לביצוע הדברות במבני קהילה. אנו נחדד את התוכנית ונמפה את האזורים הרגישים לטובת מענה יעיל ומהיר.
- לשכת רווחה ברחוב האביבית: בור הביוב יטופל בשיתוף עם חברת הגיחון. כבר יש תוכנית להנחת קו ביוב חדש. הצמחייה והסדקים יטופלו לאלתר.
 - תחנת שיקום ברחוב פלורנטין 6: ב-1.9.2024 אנו נבצע שיפוץ עומק לכלל התחנה ונטפל בכל הליקויים.
 - תחנה לאם ולילד ברחוב אגסי בשכונת הר נוף: כלל הליקויים יטופלו לאלתר.

אגף שפ"ע

המלצה 1: בהתאם לתנאי המכרז, קבלן הגינון מחויב להכין ולהעביר עד ל-25 בכל חודש תוכנית עבודה הכוללת ריסוסים. ההמלצה תיושם.

המלצה 2: ההמלצה תיושם.

המלצה 3: מכרז הגינון הוא מכרז תפוקות המשלב מינימום תשומות. כדי לוודא שהתפוקות שמבקשים האגף והעירייה מיושמות, באחריות הקבלן להכין תוכנית עבודה חודשית עד 25 בכל חודש. באחריות מנהל מרחב הגינון הרלוונטי לבקר, לבחון ולאשר את תוכנית העבודה המוגשת.

מינהל תרבות, חברה וספורט

הכנת תוכנית עבודה למתקנים בנושא הדברה וריסוסים לא יכולה להיעשות בידי המינהל, האגפים, מנהלי המתקנים או אנשי התחזוקה כיוון שהמקצועיות שלנו היא בתחומי תוכן והפקה בתרבות, חברה וספורט ולא בתחום ההדברה.

כשיש צורך אנחנו מזמינים איש מקצוע המוסמך לביצוע העבודה. וכפי שבביצוע פונים לאיש המקצוע הרלוונטי – כך בהכנת תוכנית עבודה.

לאגפים אין את הכלים המקצועיים הדרושים להכנת תוכנית עבודה כזו ולהחליט על מיפוי אזורים רגשים, סוגי מזיקים, תכשירים לשימוש וכדומה.

על כן, אילו תוטמע המלצה להכין תוכנית עבודה כמפורט בסעיף 1, ואם מצופה שהדבר ייעשה בידי האגפים עצמם בדומה לאמור בסעיף 3, יש בכך בעייתיות.

אנחנו מבקשים להבהיר לאגפים ולתת להם כלים מטעם מי שמבין בתחום ההדברה ומוסמך לכך.

אולי ניתן להציע העמדת תוכנית עבודה מומלצת וגנרית למתקני העירייה, שתיבנה בידי אנשי מקצוע שמבינים בתחומים אלו מהיחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים באגף תברואה. ואילו המינהלים והאגפים יהיו אחראים לבצע ולהוציא לפועל את התוכנית וליישמה כל אחד במתקניו.

פרק שני ביצוע ניטורים

ניטור הוא ביצוע מעקב רציף וסדיר לאבחון המפגע במטרה למנוע הופעת מזיקים או לגלותם בשלביהם הראשוניים, לפני התפרצות וגרימת נזק, תוך מיגורם ללא שימוש או בשימוש מינימלי בתכשירי הדברה.

אגף תברואה – היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים

היחידה מבצעת באופן רציף ניטורים באזורי הרגישויות הממופים ליתושים, בהתאם לתוכנית העבודה של היחידה. הניטורים מבוצעים אחת לשבוע במוקדים קבועים, ובמוקדים נוספים בהתאם להתפתחויות בשטח ולפניות הציבור. לפי תוצאות הניטורים, מזהות מגמות בשטח ומוחלט על המשך פעילות וטיפול.

לגבי שאר המזיקים, הנתונים מנותחים לפי ניטור קבוע ובהתאם לפניות הציבור ותלונותיו ולהתפתחויות בשטח (כגון אתרי בנייה, חפירות והזנחה).

הניטורים שמבצעת היחידה נרשמים ידנית, ואין דיווח במערכת ממוחשבת על ביצוע הבקורות והניטורים היומיום.

בדוח הביקורת לשנת 2016 העירה על כך הביקורת והמליצה למחשב את נושא הניטורים כך שהנתונים יוזנו לתוך מערכת ממוחשבת.

מנהל היחידה מסר לביקורת כי ניסה שנים רבות לקדם את מחשוב הנושא ואף הכין אפיון מסודר למערכת שתתמוך בכל פעולות היחידה, אך הדבר לא נעשה והמערכת לא פותחה.

אגף שפ"ע – המחלקה לגננות

המחלקה לגננות אינה מבצעת עבודות ניטור כלל. יודגש שהמחלקה מבצעת בעיר עבודות נרחבות של כיסוח באמצעות חרמש (להלן: חרמוש). יש חשיבות רבה לחרמש את העשבים המזיקים טרם היציאה של הפרחים והזרעים כדי שפעולות החרמוש לא יגרמו להפצת הזרעים ופיזורם ולצמיחה מחודשת של העשבים המזיקים. נוסף לכך ביצוע חרמוש כשהצמח קטן וירוק והאדמה לחה קל ויעיל יותר ואף נקי ואסתטי יותר שכן אפשר לעקור אותו מהשורש.

מנח"י

למרות הנחיות המשרד להגנת הסביבה (שיוצגו בפרק רביעי להלן), הקובעות כי לפני פתיחת שנת הלימודים יבוצע ניטור לנוכחות מזיקים תברואיים במוסדות חינוך, לא מבוצעים ניטורים כאלה.

מינהל לשירותי קהילה

לא מבוצעים ניטורים במוסדות של המינהל למרות שהוראות המכרז קובעות שלפחות אחת לשנה יבקר מדביר בכל מבנה של המינהל.

מינהל תרבות, חברה וספורט

במתקני המינהל לא מבוצעים ניטורים כלל. המפרט הטכני של המכרז החדש כולל ביקור של מדביר פעמיים בשנה.

מסקנות

1. לביצוע ניטורים חשיבות מכרעת גם למניעת התפרצויות מזיקים וגם למזעור השימוש בתכשירי הדברה. אי-ביצועם עלול להגביר שימוש שלא לצורך בתכשירי הדברה.
2. אי-ביצוע ניטורים, בעיקר במוסדות חינוך, תחנות לאם ולילד, מבני רווחה ותרבות ועוד, עלול להביא להשבתת הפעילות במבנים בשל הצורך ביישום תכשירי הדברה.
3. חוזה התחזוקה של מינהל קהילה עם קבלן התחזוקה כולל ביקור מדביר פעם בשנה בכל מבני הקהילה, דבר שאינו מתבצע, כך שאין כל מניעה להפעיל את החוזה ולבצע ניטורים שוטפים בכל המבנים ובכל שנה.
4. אי-תמיכה של מערכות מידע בפעילות הניטורים של היחידה מונעת תיעוד ראוי, והיא אף בגדר איבוד ידע בעל חשיבות המשמש לתכנון מושכל של משימות היחידה והקצאת משאבים ביעילות ומועילות.

המלצות

1. תוכנית העבודה של האגפים בנושא ההדברה תכלול ביצוע ניטורים שוטפים למציאת מזיקים ואיתור היתכנות למציאתם כדי למנוע את הופעתם והתפרצותם.
2. על תוכנית הניטורים השנתית לכלול רשימה של מזיקים פוטנציאליים, מקומות (כתובות), עונות שנה וכדומה.
3. משימות ההדברה, ובתוכן הניטורים המבוצעים, יוזנו וינהלו במערכת מידע ממוחשבת, לרבות מיקום מדויק, סוג המזיק, נתוני הניטורים, שם המדביר או העובד וכדומה. הנתונים יעודכנו בשכבת מידע במערכת ה-GIS.
4. תוכנית העבודה לביצוע ניטורים תיתן עדיפות מוסדות הממופים כ"רגישים" וכאלו שביקר בהם מדביר בשנה החולפת.

תגובת המבוקרים

אגף תברואה

בעניין המשך פעילות וטיפול: הניטורים מדווחים על דפי נייר ואינם נרשמים במערכת ממוחשבת. מנהל היחידה מסר כי ניסה לקדם את הנושא, אך הדבר לא נעשה.

בתחילת דרכה של מערכת CRM העירונית הראשונה אפיינו את הנושא האמור, ואכן החלו תכנות והטמעה, ועם הזמן הכנסנו יכולות תוך כדי עבודה ולמידה. לצערי לאחר שדרוג מערכת CRM, לא הייתה כל התייחסות ליכולות אלו והן לא הועתקו למערכת החדשה.

בעניין תוכניות העבודה של יחידת ההדברה: לאחרונה עלה לאוויר יישומון שטח ואנו משתתפים בפיילוט לשימוש בו. הערנו הערות לשדרוג והוספה כדי שיתאים ליחידת הדברה. תשובת יחידת הדיגיטל מצריכה פיתוח ותקציב.

תיעוד פעולות במערכת ממוחשבת הוא כלי חשוב לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים.

אגף שפ"ע

המלצה 1: ההמלצה מקובלת.

המלצה 2: ההמלצה מקובלת. הדבר מבוצע היום רק במפרדות ובמעגלי תנועה, לאור הנחיות ההנהלה.

המלצה 3: ההמלצה מקובלת. דרוש סיוע של אגף המחשוב ומערכות מידע על כל הנדרש בדבר.

פרק שלישי

ריסוסים בפארקים

באוקטובר 2019 פרסם המשרד להגנת הסביבה את העלון "תקנות, הנחיות, המלצות – השימוש בחומרי הדברה בסביבה חקלאית". להלן חלק מרשימת ההמלצות בעלון בנוגע לשימוש בחומרי הדברה בחלקות הסמוכות למגורים:

- המפזר בשטח חומרי הדברה ינקוט בכל עת את כל האמצעים למנוע הגעת רחף של החומרים המפוזרים לתושבים המתגוררים בסמוך.
- יש להעדיף ריסוס בעת שהרוח נושבת שלא לכיוון הבתים כדי לצמצם הגעת רחף לסביבה.
- הריסוס יתבצע במרסס שבו הטיפה לא תהיה קטנה מ-100 מיקרון.
- אין לרסס בעת מעבר כלי ריסוס משורה לשורה (במהלך סיבוב) בקרבת מבנים (ובמיוחד כשמשתמשים במרסס מסוג מפוח).
- מומלץ ליצור קשר עם המתגוררים בסמיכות לשטח החקלאי ולהודיע לנציג התושבים על מועד הריסוס מבעוד מועד.
- השטח המטופל ישולט באופן ברור, על השלט יצינו הפרטים המזהים (שם, כתובת וטלפון נייד) של החקלאי או האחראי על החלקה ומועד הריסוס.
- לסימון כיוון הרוח ועוצמתה מומלץ להציב בשטח, במקום הנראה לעין, מוט גבוה ועליו שק רוח או דגל.

הוראות המכרז והחזקה עם הקבלנים מטעם אגף שפ"ע: הקבלן ירשום ביומני העבודה את כמויות החומרים המובאים למקום העבודה או המוצאים ממנו, כמויות החומרים שהשתמש בהם בביצוע העבודה, תנאי מזג האוויר ועוד. כמו כן על הקבלן להגיש את רשימת הגנים שתוחזקו במשך החודש.

בשנים 2021–2023 פורסמו כמה כתבות שלפיהן אגף שפ"ע מבצע לכאורה ריסוסים במרחב הציבורי בצורה המסכנת את התושבים ואף את העובדים המרססים. נוסף לכך תלונות בנושא התקבלו בעירייה ובמשרד להגנת הסביבה.

בעקבות כך, הוציא הממונה על תחזוקת גנים דאז את ההנחיות שלהלן: אין לבצע ריסוסים בגינות העיר, וריסוס יתבצע כאמצעי אחרון לאחר שמוצו כל הפעולות האפשריות. ביצוע ריסוס מותנה באישור אגרונום העירייה ומנהל האזור, והאזור המרוסס יהיה סגור כך שלא יסכן עוברי אורח. אתרי טבע עירוניים לא ירוססו כלל.

כמו כן הוועדה לאיכות הסביבה ערכה בשנים 2021–2022 מספר דיונים בנושא (ועדות מספר 12, 15, 23).

בדיוני הוועדה הצהיר אגף שפ"ע כי יצמצם את הריסוסים, לא ירסס כלל ליד מוסדות חינוך, יגביר את החרמוש (למרות הקושי הרב לחרמש בכל העיר) ויגבש מסמך הנחיות לגינון בר קיימא תוך

מעבר לריסוס בחומרים בלתי מזיקים. עוד הצהיר האגף שיטמיע במכרז החדש, שתוכנן להתפרסם ביוני 2022, את הנחיות המשרד להגנת הסביבה בנושא הריסוסים.

למרות הצהרות האגף כי יגבש מסמך הנחיות לגינון בר קיימא, למעט עמק המצלבה שהופק עבורו סקר תשתיות עירוניות ותדריך ניהול ותכנון, לא נמצא כל מסמך מדיניות כולל בנושא גינון בר קיימא הנוגע לגינון ולאתרי הטבע העירוניים בכל העיר.

במאי 2023 הוציאה מנהלת אגף שפ"ע הנחיה שלפיה אפשר לרסס במפרדות ובמעגלי תנועה ואין צורך בגידור האזור המרוסס, אך האזור וסוג החומר יאושרו בידי מנהל האזור.

הביקורת מעירה כי ההנחיות אינן כוללות את המלצות המשרד להגנת הסביבה כגון מניעת הגעת הרחף לנמצאים באזור הריסוס, בדיקת כיוון הרוח, הקפדה על גודל הטיפות במרסס והצבת שילוט.

למרות הנחיית מנהלת האגף, ביוני 2023 פורסמו שוב תמונות וכתבות באינטרנט שבהן נטען שהאגף מבצע ריסוס ברחובות העיר ובקרבת תושבים.

עוד קודם לכן, בשנת 2022 פרסם האגף מכרז לקבלת "שירותי גינון, טיפוח ותחזוקת גני נוי ועצים בשטח השיפוט של עיריית ירושלים". במכרז זכו שבעה קבלנים, וכל קבלן קיבל לטיפולו מרחב אחד. בבדיקת של המכרז והחוזים החתומים עלו הממצאים שלהלן:

- בניגוד להצהרות אגף שפ"ע בדיוני הוועדה לאיכות הסביבה, המכרז מנחה את הקבלנים לבצע ריסוסים להדברת מזיקים, לטיפול במחלות צמחים, לקטילת עשבים שוטים בדשא סינתטי, למדשאות, לשיחים, לוורדים, לערוגות עם צמחים עונתיים, לערוגות ריקות, לעצים, לפרחים ולהכנת הקרקע לקראת שנת שמיטה.

הביקורת מעירה כי ההנחיות במכרז ניתנו לקבלנים ללא מדיניות ריסוסים סדורה ומאורגנת הכוללת את סוגי החומרים שאפשר להשתמש בהם, סוגי המזיקים, סוגי הצמחייה, ההתאמה בין מזיק לתכשיר, שעות הריסוס, המקומות, תוואי הכבישים לריסוס וכדומה.

- הנחיות המכרז אינן דורשות מהקבלנים להכין תוכנית ריסוס לפני ביצוע הריסוס בפועל.
- הנחיות המשרד להגנת הסביבה לא הוטמעו במלואן במכרז ובחוזים החתומים. להלן דוגמאות:
 - שעות הפעילות של קבלני הגנות נקבעו ל-7:00 עד 16:00, שעות שאינן מומלצות לביצוע ריסוסים מכיוון שהן שעות ערות שבהן תושבים ומבקרים פעילים בפארקים ובמרחב הציבורי, כך שהחשיפה לבני אדם גבוהה יותר. כמו כן תכשירי הדברה רבים מומלצים ליישום בשעות הבוקר המוקדמות או לפנות ערב, כלומר בריסוס בשעות שנקבעו במכרז יעילות החומר נמוכה יותר, מצב העלול לגרום לצורך בריסוס נוסף.
 - נמצאה במכרז התייחסות אחת לשעות הריסוס: נקבע שריסוס בקוטלי חרקים יבוצע רק בשעות הערב והלילה כדי להקטין את הפגיעה בדבורים.
 - הביקורת מעירה שאין שום הנחיה בנושא הריסוסים ושימוש בתכשירי הדברה לקטילת צמחים כדי למנוע פגיעה גם בבני אדם ובכל בעלי החיים, ולא רק בדבורים.
 - לפי הנחיות המכרז, יש להשתמש במרסס עם נחיר פומית תקין ובלתי שחוק. אין כל התייחסות להנחיית המשרד לגבי גודל הטיפות – שלא תהיינה קטנות מ-100 מיקרון.

- המכרז קובע שיש להימנע מריסוס בעת משב רוח. הנחיה זו טובה אך אינה מספיקה כי יש להציב בשטח שק רוח או דגל לבדיקה וסימון אם יש רוח ומה כיוונה.
 - במכרז ובחוזים החתומים אין כל התייחסות להמלצות המשרד להשתמש בתכשירים שדרגת רעילותם היא 3, 4, 5 ולהימנע משימוש בתכשירים בדרגת רעילות 1 ו-2.
- בבדיקת יומני העבודה של הקבלנים, המצורפים לשוברי התשלום, עלו הממצאים שלהלן:
- היומנים אינם כוללים את הריסוסים שהקבלנים ביצעו, מקום הריסוס, מוקד הריסוס ומטרתו, החומרים שהשתמשו בהם, סוג המזיק, כמויות התכשיר, ריכוז, כלי עבודה (מרססת וגודל "נחיר"), שמות העובדים שריססו, תנאי מזג האוויר, כיוון הרוח ומהירותה.
 - בהתאם ליומני העבודה, שעות העבודה הן בין 7:00 ל-15:00, כך שכל הריסוסים נעשים בשעות היום, בשעות ערות התושבים ואף בקרבתם.
- הביקורת מזכירה שלפי תנאי המכרז חומרי ההדברה יסופקו על חשבון הקבלנים, ולכן יש חשיבות גבוהה מאוד לפיקוח על תכשירי ההדברה שבשימוש.
- הנתונים מעלים כי הקבלנים מבצעים ריסוסים בשטחים שהותרו לריסוס ללא תוכנית ריסוס הכוללת זיהוי המזיק (סוג של הצמח או בעל החיים וכדומה), היקף הנגיעות ורמת התפתחותה, שיטת הריסוס, תכשיר ההדברה המתאים וכדומה. בשל כך אין מידע על הריסוסים הנעשים בעיר.

שימוש בחרמש

- כאמור לעיל, אגף שפ"ע הנחה כבר בשנת 2020 לכסח בחרמש בכל העיר, למעט במפרדות ומעגלי תנועה שבהם מותר לרסס. הביקורת בחנה את ביצוע העבודות הללו בעיר. להלן הממצאים:
- משיקולי תקציב, בדצמבר 2023 הופסקו העבודות בחרמש בעיר והן חודשו באפריל 2024. כלומר באזורים שרצוי לבצע בהם "קציר מקדים" לא היה אפשר לחרמש את העשבייה כשהיא עדיין ירוקה, רכה ונמוכה והאדמה עוד לחה – תנאים שעוזרים לחרמוש קל ויעיל יותר.
 - נמצאו בעיר שטחים נרחבים של קרקעות חשופות. יודגש כי קרקעות חשופות הן "קרקעות רעבות", שהן משטח אדמה מצוין לצמיחת עשבייה המצריכה שימוש בחרמש.
 - שטחים נרחבים של קרקעות חשופות ממוקמים ליד מקורות מים או מושקים אגב השקיה של צמחייה אחרת שאותה מעוניינים להצמיח ולשמר, דבר המגביר צמיחת עשבייה.
 - המחלקה לגננות מחרמשת ומרססת עשבייה ממדרכות, כבישים, צידי דרכים, מעגלי תנועה וכדומה. צמחייה זו צצה וצומחת בסדקים וחורים של שטחים מרוצפים. סדקים אלו אינם מטופלים ואינם נסתמים כדי לצמצם את הצמיחה ואת הצורך להשתמש בחרמש. וכך במקומות אלו נדרש חרמוש חוזר, ולעיתים אף בקצב מתעצם, שכן החרמוש לא עוקר את הצמח מהשורש ושימוש בחרמש בשלב שאינו מתאים גורם לפיזור הזרעים, והם עלולים להתבסס שוב בחריצים, גם בחריצים חדשים, עד שלפעמים נדרשת פעולה כל חודשיים.

הביקורת מעירה כי למרות שחלק ניכר מעבודת המחלקה לגננות הוא לשמור על השבילים, הדרכים והשטחים המרוצפים המוחפים בחומר קשיח נקיים מעשבייה וצמחיה, המחלקה אינה שותפה לתהליכי המסירה והקבלה של שטחי הריצוף לתחזוקה שוטפת של אגף שפ"ע.

- הפעולה מתבצעת בחרמשים המופעלים באמצעות בניין, המזהמים וגם מרעישים. רק בעמק המצלבה עובדים עם טרקטור מכסחת הנחשב לשקט יותר ומזהם פחות.

עוד העלתה הביקורת כי אין תיאום בין אגף תברואה לאגף שפ"ע:

- אגף שפ"ע מבצע עבודות בחרמש בצוותים של ארבעה עובדים. כל צוות כולל מנהל עבודה, שני עובדים ועובד טיאוט שלאחר החרמוש מטאטא ומנקה את הרחוב. מנגד אגף תברואה, מתוקף תפקידו, מנקה את העיר ורחובותיה על ידי קבלנים לטיאוט הרחובות באמצעות רכבי טיאוט וטיאוט ידני.

כלומר שני אגפים מבצעים טיאוט רחובות במקום אגף אחד.

יתרה מזו, אין תיאום בין עבודות הטיאוט של שני האגפים. לעיתים לאחר שאגף תברואה ניקה רחוב, עובדי אגף שפ"ע נכנסים אליו, מנכשים את העשבים, מלכלכים את הרחוב לאחר שנוקה ואז נדרשים לנקותו שוב. יודגש שהניקיון מטעם אגף תברואה יסודי ויעיל יותר שכן הוא מבוסס על התקשרויות ייעודיות וכלי רכב מיוחדים לניקיון רחובות.

- לאחר ביצוע חרמוש, לעיתים אגף תברואה מגיע לשטח ומנקה אותו בהתזת מים, דבר העלול לגרום להשתרשות נוספת ואף מוצלחת של זרעים, להתפרצות חזרת של הצמחייה ולצורך נוסף בעבודת ניכוש.

הבדיקה העלתה שלמרות הצהרות אגף שפ"ע בדיוני הוועדה לאיכות הסביבה על מעבר לגינון בר קיימא ולמרות החידושים הרבים בתחום הגננות, למעלה מארבע שנים עובדי המחלקה לגננות, לרבות עובדי השטח, לא עברו השתלמויות בנושא.

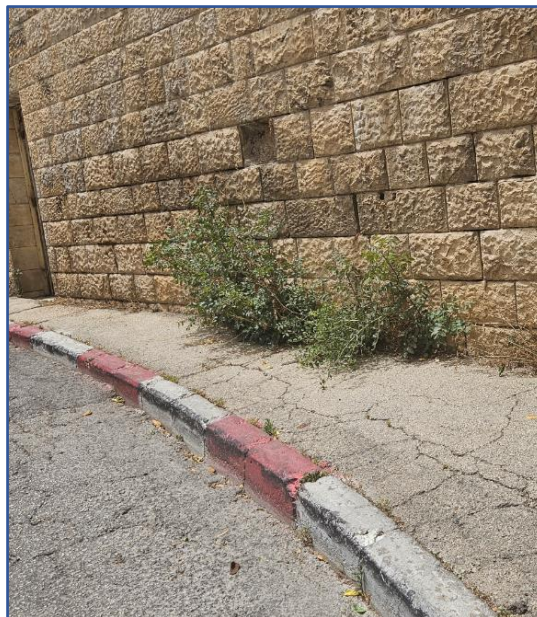
בסיור שערכה הביקורת נמצאו שטחים נרחבים עם צמחייה יבשה, ארוכה, סבוכה וצפופה – חלקם במרכז העיר ובקרבת תושבים ומבנים – שהם לא רק סכנה אלא אף מפגע אסתטי. להלן תמונות:

תמונה 14: גן סאקר – אזור שבו התחילו להשתמש בחרמש

צולם בידי נציג הביקורת ב-23.5.2024

תמונה 15: הצמחייה מתפרצת למדרכה ועלולה לסכן את הולכי הרגל, שנדרשים לרדת לכביש כדי לעקוף את המפגע (רחוב סוקולוב)

צולם בידי נציג הביקורת ב-23.5.2024

תמונה 16: צמחייה מזיקה צומחת לגובה, מתפשטת, מתייבשת ויוצרת סכנה (מזיקים, שריפה) ומפגע אסתטי (גן העצמאות)

צולם בידי נציג הביקורת ב-23.5.2024

תמונה 17: צמחייה מזיקה מתפתחת בסדקים וחריצים בריצוף סביב בסיס של עמוד תאורה (צומת ניות)

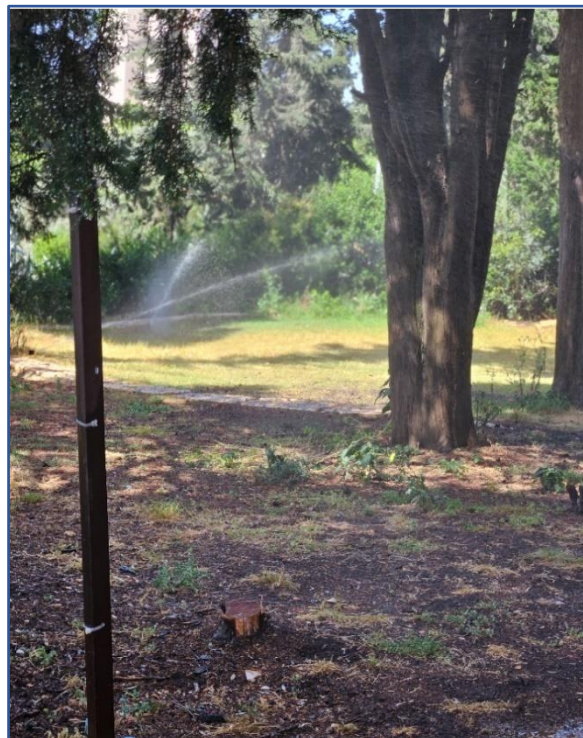
צולם בידי נציג הביקורת ב-23.5.2024

תמונה 18: צמחייה מזיקה מתפתחת בסדקים וחריצים באספלט של תחנת אוטובוס (גבעת מרדכי)

צולם בידי נציג הביקורת ב-23.5.2024

תמונה 19: קרקע חשופה מושקית אגב השקיית הדשא (רחוב דוד המלך, צמוד לטחנת הרוח)

צולם בידי נציג הביקורת ב-23.5.2024

תמונה 20: עובד קבלן ניקיון מטעם אגף תברואה מנקה את המדרכה בהתזת מים לאחר שימוש בחרמש (רחוב אגרון)

צולם בידי נציג הביקורת ב-23.5.2024

מסקנות

1. למיגור צמחי בר יש חשיבות רבה שכן הוא מונע התפתחות מקומות מסתור ובתי גידול למזיקים תברואיים ולבעלי חיים מסוכנים דוגמת עקרבים ונחשים, וכן הוא מונע שריפות הנגרמות מצמחייה יבשה, מונע נזקים, סכנות מבניות ועוד.
2. למרות הצהרות אגף שפ"ע שיגבש מסמך הנחיות לגינון בר קיימא ויסדיר את הנושא, עד כה אין לאגף מדיניות סדורה בנושא ריסוסים, הנחוצה להבטחת איכות החיים בעיר, ובכלל זה הגנה על התושבים והצומח ושמירה על גינות ציבוריות ומרחב ציבורי בטוח, יפה ואסתטי.
3. הנחיות אגף שפ"ע מורות להימנע מריסוסים בשטחים פתוחים ואתרי טבע, אך דווקא בתוך העיר – במפרדות ומעגלי תנועה – במקום שיש נוכחות מוגברת של תושבים, ילדים ובעלי חיים, מותר לרסס (ואפילו ללא גידור). כלומר הנחיות האגף אינן מגנות על בני אדם.

למרות שהמחלקה לגננות מבצעת ריסוסים, עד כה לא ברור באילו מרססים הריסוס מתבצע, אילו תכשירי הדברה מיושמים, מהם סוגי המזיקים וכדומה. הדבר עלול להוות סכנת נפשות.

4. עולה חשש כי היעדר הדיווחים בנושא מצד הקבלנים ועובדי העירייה נובע מחוסר הבהירות והבלבול הרב בתחום.
5. ביצוע חרמוש במקום ריסוס הוא מבורך. אך חרמוש הוא אחד העקרונות של גינון בר קיימא, ויישום עיקרון אחד ללא חשיבה כוללת וללא הטמעת שאר העקרונות בתחום עלול להביא לחוסר יעילות ובזבוז משאבים.
6. חרמוש (בדומה לריסוס) הוא סוג של הפשטת הקרקע, וקרקע חשופה היא קרקע ענייה המעודדת צמחייה מתפרצת, וכך תמיד יידרש חרמוש נוסף מדי תקופה. נוסף לכך אי-הקפדה על חרמוש בעונת השנה המתאימה עלולה להביא להפצת זרעי העשבים המזיקים, וכך להגברת הצורך בחרמוש בכל שנה ולהרחבתו לשטחים נוספים.
7. כיום המחלקה לגננות מתמודדת עם גיומים בלתי פוסקים הכרוכים בהיקפים גדולים של עבודה, תקציב, כוח אדם, שינוע, צריכת דלק ועוד.

המלצות

1. על אגף שפ"ע לגבש מדיניות סדורה בנוגע לגינון וניהול גינון בר קיימא, ובכלל זה מיפוי וחלוקה לקטגוריות של השטחים הפתוחים. לכל קטגוריה יוכנו נוהל ופרוטוקול שיכללו נושאים רלוונטיים, סוגי קרקעות, חיפוי קרקע, סוגי צמחייה ועוד. יועדף שימוש באמצעים מכניים במקום ריסוס, ובכל מקרה הטיפול יהיה בדרגת רעילות נמוכה וידידותי לסביבה.
2. על אגף שפ"ע להכין תוכנית עבודה שתתבסס על המדיניות ותכלול שימוש בחרמש לפי עונות השנה, ירידת הגשמים וגובה הצמחייה, תוך הקצאה של תקציב ושאר התשומות. נוסף לכך תוכן רשימת תכשירי הדברה המיועדים לשימוש במקרים מוגדרים שבהם אין ברירה אלא לרסס, תוך התאמת כל תכשיר לסוג הצמחייה וסוג המזיק שהוא מיועד למגר.
3. להפחתת של הזיהום והרעש יש לשאוף להשתמש בחרמשים שקטים (דוגמת חרמש חשמלי נטען), לפחות באזורים עירוניים הסמוכים לבתי מגורים, בתי ספר ומשרדים, בקרבת עוברים ושבים וכדומה. לייעול העבודה בשטחים נרחבים מומלץ להשתמש בטרקטור מכסחת.
4. על המחלקה לגננות להיות שותפה לתהליך קבלת שטחים מחופים בחומר קשיח לתחזוקה שוטפת. כמו כן יש לדרוש מהיזמים וקבלני הביצוע תקופת אחריות ובדק בית לפחות לשנה אחת (לסגירת מעגל של עונות השנה).
5. להפחתת הצורך בשימוש בחרמש ואף בריסוס, יש לשקול צמצום הקרקעות החשופות באמצעות חיפוי הקרקע (כגון רסק גזם או צמחייה שמכסה את השטח).
6. על מינהל תפעול לתאם בין הפעולות והעבודות של אגף שפ"ע ואגף תברואה.
7. השימוש בתכשירי הדברה ייעשה ביעילות מרבית, כולל התאמה מיטבית בין סוג המזיק לסוג התכשיר, ריכוז נכון, עיתוי ביצוע הריסוס (חשיפה לאור, לחות ורוח) וכדומה.

8. על תוכנית העבודה של אגף שפ"ע לכלול תוואי ומסלולי ריסוס, כולל סוגי המזיקים, וכן תאריכים לביצוע פעולות ניטור מתמשכות בהתאם למוקדי ההדברה וחודשים לביצוע הריסוס. תוכנית העבודה החודשית תכלול תאריכים מדויקים.
9. לפני ביצוע הריסוסים יש להכין תוכנית הדברה שתכלול ניטור למזיק, קביעת היקף נגיעות, פעולות מניעה, שיטת הדברה, מיקום מדויק וכדומה.
10. לפרסם ולהודיע לציבור מראש על פעולות ריסוס פרויקטאליות ונרחבות.
11. בהתאם להנחיות על תווית המוצר, יש לגדר את האזור המטופל ולבצע את הריסוס בשעות הרשומות בהנחיות. בכל מקרה אסור לפזר תכשירי הדברה ולרסס כאשר יש אנשים, ובפרט ילדים, בשטח המיועד.
12. לפני ביצוע הריסוס יש להתעדכן בתנאי מזג האוויר, לבדוק אם אפשר לבצע את הריסוס בהתאם להנחיות וכן לסמן את כיוון הרוח.
13. להכין את התרסיס במרסס התואם את הנחיות המשרד, במקום מבודד שאין בו אנשים ושאינו מיועד לאכילה ושתייה. יש לרסס רק את השטח הפגוע או המטופל ולא שטחים סמוכים.
14. לשלט בבירור את השטח המטופל. על השלט יצוינו הפרטים המזהים (שם, כתובת וטלפון נייד) של הקבלן ושל האחראי מטעם העירייה.
15. על הקבלנים לנהל יומני עבודה בנושא ריסוסים ולתעד בהם את סוג המזיק, תכשיר ההדברה, כמויות, ריכוז, מיקום, תאריך וכדומה.
16. על עובדי המחלקה לגננות לעבור השתלמויות וריענונים בנושא גינון בר קיימא וריסוסים.
17. לתעד במערכות ממוחשבות את תוכניות העבודה ופעולות הניטור והריסוס.

תגובת המבוקרים

אגף שפ"ע

המלצה 1: האגף מנהל תוכניות סדורות לטיפול בתחום הגינון וכן פועל בהתאם למפרטי הגינון שערים הקבלנים עובדים. לגבי שטחים פתוחים: קיים מיפוי, ובכל שנה השטחים מטופלים ומחורמשים. שטחים אלו לא רוססו, בהתאם להנחיות ההנהלה.

המלצה 2: ההמלצה מקובלת. תוכנית עבודה בתחום הריסוס במפרדות ומעגלי תנועה תיושם כחלק מתוכנית העבודה החודשית והשנתית של קבלני הגינון. לגבי ריסוס במדרכות: ככל שהדבר יתאפשר ונקבל הנחיות מחודשות מהנהלת העירייה, תוכן תוכנית מחודשת לעניין.

המלצה 3: ההמלצה מקובלת. הנושא ייבחן על כלל היבטיו.

המלצה 4: ההמלצה מקובלת. הנושא ייבחן עם מחלקת גנים ונוף.

המלצה 5: ההמלצה מקובלת. הנושא ייבחן עם מחלקת גנים ונוף ובכפוף למשמעות תקציבית.

המלצה 7: ההמלצה מקובלת.

המלצה 8: ההמלצה מקובלת.

המלצה 9: ההמלצה מקובלת.

המלצה 10: לא מקובל. אם יאושרו ריסוסים, הם יהיו על בסיס שוטף ולא פרויקטאלי.

המלצה 11: ההמלצה מקובלת בהתאם לתנאי השטח.

המלצה 12: ההמלצה מקובלת.

המלצה 13: ההמלצה מקובלת.

המלצה 14: ההמלצה מקובלת.

המלצה 15: ההמלצה מקובלת.

המלצה 16: ההמלצה מקובלת. יצוין כי העובדים קיבלו הכשרות בנושא.

המלצה 17: ההמלצה מקובלת. דרוש סיוע של אגף המחשוב ומערכות מידע להקמת מערכת ייעודית.

פרק רביעי

הדברה במוסדות חינוך

באוגוסט 2017 פרסם המשרד להגנת הסביבה "עקרונות להדברה בטוחה במוסדות חינוך". להלן חלק מהעקרונות:

- טרם פתיחת שנת הלימודים יבוצע ניטור לנוכחות מזיקים תברואיים בכל מוסד חינוכי.
 - יישום תכשירי הדברה יתבצע אך ורק כשאין כל חלופה מסוכנת פחות.
 - היישום יתבצע רק לאחר שבוצעו פעולות מניעה וניטור.
 - בתקופת הלימודים תודבר עשבייה אך ורק באמצעים מכניים ושאינם כימיים.
 - לא ירוסס כל תכשיר הדברה בעת שילדים נוכחים במוסד חינוכי.
 - אם חייבים לבצע ריסוס, הוא יבוצע רק בסופי שבוע או בחופשות.
 - במקרים חריגים שדרושה בהם הדברה תברואית בריסוס בשטח הגן באמצע השבוע, מנהל המוסד החינוכי יקבע את מועד כניסת התלמידים למוסד בהתאם להנחיות המקצועיות של המדביר, המונחה בנושא זה לפי ההוראות הכתובות בתווית תכשיר ההדברה.
 - כל פעולת יישום של תכשיר הדברה תתבצע רק לאחר קבלת אישור מהגורם האחראי ברשות המקומית ובתיאום עם מנהל המוסד החינוכי.
 - האישור יינתן בכתב וכתשובה לבקשה מפורטת בכתב שהוגשה מראש.
 - האישור להדברה תברואית בתוך המוסד החינוכי ובחצרו יינתן רק למדביר בעל רישיון מדביר במבנים ובשטח פתוח או רישיון מדביר באיוד.
 - כל שימוש בחומר הדברה יהיה רק בתכשירים מאושרים כחוק ובהתאם להוראות התווית.
- נמצא שאין אחראי מטעם העירייה לביצוע פעולות הדברה במבני חינוך וזאת למרות הנחיות המשרד להגנת הסביבה והמלצת הביקורת בדוח שפרסמה בשנת 2016 בנושא 'הדברה – תכנון, ניהול ובקרה', כך שאין בחינה, בדיקה, אישור, מעקב ובקרה על פעולות ההדברה.

בתי ספר יסודיים ועל יסודיים

מנח"י פועל בשיטת ניהול עצמי בבתי ספר, כך שכשנדרשת הדברה, בית הספר פונה למדביר ומבצע עצמאית את ההדברה. במצב זה אין בקרה ופיקוח של העירייה כי ההדברה נעשית בהתאם לכללים המחייבים.

מכל מקום, אין תוכנית עבודה לביצוע ניטורים לבדיקה ומציאה של נוכחות מזיקים במוסדות חינוך. כמו כן אין תוכנית עבודה לביצוע פעולות מניעה במוסדות חינוך, וההדברה נעשית לפי קריאה וצורך מידי.

גני ילדים (לרבות חינוך מיוחד), בתי ספר של חינוך מיוחד ומרכזים של קידום נוער וצעירים ושל השירות הפסיכולוגי החינוכי

מוסדות אלו באחריות המחלקה לבדק בית במנח"י, כך שכשנדרשת עבודת הדברה האחראי במוסד (גננת, אב הבית, מנהלת וכדומה) פונה למחלקה לבדק בית, והמחלקה מפעילה חברות תחזוקה ששולחות מדביר לביצוע העבודה.

בשנת 2018, לאחר שפורסם מכרז פומבי (שמספרו 46.2018), נחתם עם ארבעה קבלנים (ה"ש, ג', ע' וש") חוזה למתן שירותי תחזוקה שוטפת ויזומה לפי קריאה לגני ילדים ברחבי ירושלים.

בתקופת בדיקת הביקורת פג תוקף המכרז. בתקופה זו ההדברה בוצעה באמצעות אותם קבלנים על בסיס תנאי ההתקשרות שבמכרז, אולם לפי הצעות מחיר נקודתיות שהגישו לבחירת המציע הזול.

במקביל פרסם האגף מכרז חדש לבחירת קבלנים למתן שירותי התחזוקה. בבדיקה של חוזי ההתקשרות עם קבלני התחזוקה ושני סוגי המכרזים עלו הממצאים שלהלן:

- החוזים מחייבים את הקבלנים לבצע הדברה במוסדות חינוך לפי הצורך, כלומר בתגובה לקריאות מוסדות החינוך.

- החוזים אינם כוללים הכנת תוכנית עבודה לביצוע ניטורים ופעולות מניעה והדברה, לאורך השנה ובמיוחד לפני פתיחת שנת הלימודים, אפילו לא למוסדות הסובלים ממזיקים דרך קבע.

בבדיקת פנקסי ההדברה של ההדברות במוסדות החינוך עלו הממצאים שלהלן:

- משום מה נמצאו לא מעט הדברות שבוצעו בחודש ספטמבר, ואפילו בתחילת החודש, ב-4.9, כלומר ארבעה ימים לאחר פתיחת שנת הלימודים. להלן דוגמאות:

לוח 7: דוגמאות להדברה במבני חינוך בחודש ספטמבר

שם המוסד	תאריך ההדברה	סוג המזיק	רמת נגיעות
גן ברחוב היר	4.9.2023	מכרסמים	קשה
גן ברחוב ניות	4.9.2023	מכרסמים	קשה
בית ספר כ"ח לחירשים ולכבדי שמיעה	12.9.2023	מכרסמים	קשה
גן ברחוב בטש	19.9.2023	מכרסמים	קשה
בית ספר המעיין	19.9.2023	מכרסמים	קשה

נתוני הלוח מעלים כי לא רק שבוצעה הדברה בחודש ספטמבר, אלא אף שרמת הנגיעות במבני החינוך היא קשה, והבעיה הייתה קיימת זמן רב לפני פתיחת שנת הלימודים.

- בוצעו הדברות במוסדות חינוך ללא רישום רמת הנגיעות, למרות שזהו חלק חשוב מעבודת הניטור ומההחלטה אם לטפל ואיזה תכשיר הדברה ראוי ליישם. להלן דוגמאות:

**לוח 8: דוגמאות להדברות שבוצעו ללא רישום ביומן ההדברה
על ביצוע פעולות ניטור**

שם המוסד	תאריך ההדברה	סוג המזיק	רמת נגיעות
גן בנות ברחוב המהר"ל מפראג 2	4.5.2023	נמלים	לא מצוין
גן ברחוב אמציה (1161)	10.11.2023	מכרסמים	לא מצוין
גן ברחוב אמציה (2144)	10.11.2023	נמלים	לא מצוין
גן ברחוב המחנכת 47	13.6.2023	תיקנים ונמלים	לא מצוין
גן ברחוב האחות יהודית 4	13.6.2023	לא מצוין	לא מצוין

- נמצאו יומני הדברה שבהם רשם המדביר שורה של פעולות מניעה נדרשות כדי לצמצם את נוכחות המזיקים ויישום תכשירי ההדברה, אך לא נמצא שהעירייה ביצעה את המלצותיו. להלן דוגמאות:

גן ילדים בניות

כאמור, מספר פעמים בשנים 2023–2024 ביקר מדביר בגן הילדים. הוא המליץ לאטום סדקים, חריצים וחורים שדרכם יכולים המזיקים לחדור לגן. בסיוור שערכה הביקורת בגן עלה שהמלצות המדביר לא בוצעו כלל. להלן תמונות:

תמונה 21: חורים וחריצים בתוך הגן

צולם בידי נציג הביקורת ב-20.5.2024

תמונה 22: חורים וחריצים במבנה הגן (התמונה מחוץ לגן)

צולם בידי נציג הביקורת ב-20.5.2024

תמונה 23: חורים וחריצים במבנה הגן (התמונה מחוץ לגן)

צולם בידי נציג הביקורת ב-20.5.2024

בית ספר המעיין בעין כרם

מתחילת שנת הלימודים תשפ"ד ביקר מדביר בבית הספר לפחות חמש פעמים בגלל בעיות מכרסמים ברמת נגיעות קשה.

בכל ביקוריו המליץ המדביר להקפיד על סדר וניקיון, למנוע גישה של מכרסמים למזון, לאטום סדקים, חריצים וחורים שדרכם המזיקים יכולים לחדור ולצמצם צמחייה צמודה למבנה.

בסיור שערכה הביקורת בבית הספר עלה שבכניסה למבנה מוצבים שלושה פחי אשפה, והאשפה גולשת מתוכם. הפחים מפונים בכל בוקר בין השעות 8:00–9:00, ולא בסוף יום הלימודים. כך הפחים מתמלאים במהלך היום ונשארים מלאים במשך הלילה, האשפה נשפכת והם הופכים למוקד משיכה למכרסמים.

כמו כן הצמחייה הצמודה למבנה לא צומצמה, לא נגזמה ואף לא טופלה כלל.

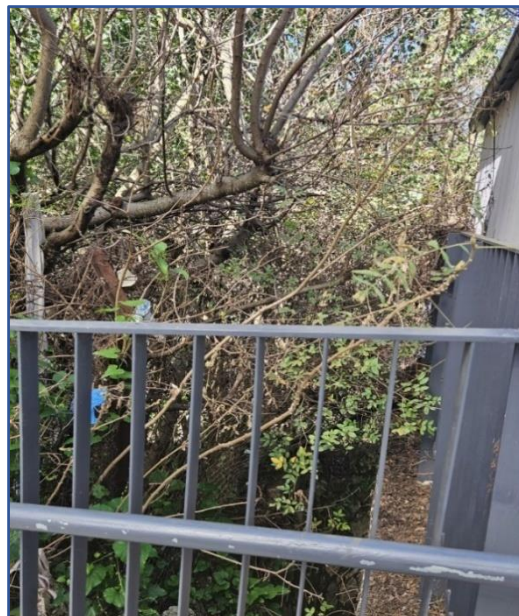
להלן תמונות:

**תמונה 24: פחי אשפה מלאים בבית הספר המעיין
(התמונה צולמה ב-10:00 בבוקר)**

צולם בידי נציג הביקורת ב-20.5.2024

תמונה 25: צמחייה בצמוד למבנה בית הספר המעיין

צולם בידי נציג הביקורת ב-20.5.2024

תמונה 26: צמחייה בתוך שטח בית הספר המעיין

צולם בידי נציג הביקורת ב-20.5.2024

בניגוד להנחיות המשרד להגנת הסביבה, הודברה עשבייה באמצעות יישום של תכשירי הדברה בתקופת הלימודים במקום בסופי שבוע וחופשות בלבד. להלן דוגמאות:

**לוח 9: דוגמאות להדברות בעשבייה בתקופת הלימודים
במקום בסופי שבוע וחופשות בלבד**

שם המוסד	תאריך ההדברה	יום בשבוע	שעת ההדברה	סוג המזיק	רמת נגיעות
גן ברחוב יהושע בן נון	18.10.2023	רביעי	14:50	יתוש נמר אסייתי	בינוני
אשכול גנים ברחוב ברקת האחות יהודית	21.11.2023	שלישי	17:30	יתוש נמר אסייתי	בינוני
גן ברחוב וולטר אבלס	29.10.2023	ראשון	לא מצוין	פרעושים	לא מצוין

מסקנות

אחת המטרות המרכזיות של הניטורים וביצוע פעולות המניעה היא הרחקת המזיקים כדי להימנע ככל האפשר משימוש בתכשירי הדברה. ביצוע הדברות בתקופת לימודים עלול לחשוף תלמידים לסיכונים מיותרים שאפשר למנוע. פעולות הדברה חוזרות ונשנות ללא נקיטת פעולות המניעה שהמליץ המדביר לבצע הן חסרות תועלת, שכן ללא הטיפול המונע יחזרו המזיקים שוב ושוב.

המלצות

1. להקפיד לבצע ניטורים במוסדות חינוך בחופשות כדי לאתר פעילות מוקדמת של מזיקים או מוקדים העלולים להיות מקור משיכה למזיקים. יש לטפל בבעיות טרם פתיחת שנת הלימודים כדי להימנע מיישום תכשירי הדברה בעיצומה של שנת הלימודים.
2. ליישם תכשירי הדברה בחופשות, ואם חייבים ליישם במהלך שנת הלימודים מומלץ לבצע זאת בימי שישי לאחר סיום הלימודים.
3. לשקול הקמת יחידת מטה עירונית שנוסף על היותה אחראית על הדברה במרחב העירוני הציבורי, תטפל גם בכל הנוגע להדברה תברואית במתקני העירייה לסוגיהם (בתי ספר, לשכות רווחה וכדומה).
4. לעבור על המלצות המדביר ביומני ההדברה ולבצע אותן לאלתר.
5. להקפיד על כלי אצירה סגורים. אם הם אינם נסגרים לחלוטין, אגף תברואה יספק כלי אצירה עם סגירה אטומה ובמקרה הצורך יספק למוסדות החינוך כלי אצירה נוספים או גדולים יותר עם סגירה נאותה.
6. על מנח"י להקפיד לדרוש מהמדבירים מילוי ומסירה של פנקסי הדברה בהתאם לחוק.

תגובת המבוקרים

מינהל חינוך

המחלקה לבדק בית

מומחיותם של מפקחי בדק בית היא בנייה ושיפוצים, ואין להם שום ידע בתחום ההדברות, שהוא מקצוע בפני עצמו. מה גם שעד לפני כמה שנים ההדברות במוסדות חינוך היו נעשות בסוג של ניהול עצמי.

כמובן נעבוד לפי המלצות הדוח, אך אנחנו עדיין סוברים שהדברות צריכות להתבצע בידי גורם מוסמך.

פרק חמישי

ניהול פנקס הדברה ותיעוד פעולות הדברה

מתוך תקנות רישוי עסקים (הדברת מזיקים), התשל"ה-1975 (תקנה 41):

- מדביר ינהל פנקס רישום של פעולות הדברה.
- לכל דף בפנקס יהיה העתק, ועל המקור וההעתק של כל דף יהיו מודפסים שמו ומענו של המדביר.
- המדביר ירשום בפנקס, לפני כל פעולת הדברה, פרטים אלה:
 - (1) מקום הפעולה.
 - (2) תאריך הפעולה.
 - (3) ציון המזיקים שלהדברתם מכוונת הפעולה.
 - (4) הכינוי הבין-לאומי המקובל של קוטל מזיקים שהמדביר עומד להשתמש בו לצורך פעולת ההדברה, ריכוז, שם היצרן וסדרת ייצור.

מתוך חוק הסדרת העיסוק בהדברה תברואית, התשע"ו-2016:

- 14(ד)(7) לאחר ביצוע ההדברה יבדוק נוכחות מזיקים ואת הצלחת פעולת ההדברה, בין השאר באמצעות ניטור אם נדרש, ויבצע ככל הנדרש פעולות נוספות להשלמת ההדברה.
- 14(ד)(8) יתעד את הפעולות שביצע טרם ביצוע ההדברה, במהלכה ובסיומה, ובכלל זה את פעולות הניטור לפי פסקה (7), ימסור העתק מהתיעוד למזמין ההדברה וישמור את התיעוד.
- ביוני 2019 ובנובמבר 2021 הוציא המשרד להגנת הסביבה הבהרות והוראות לעניין ביצוע תיעוד בסיום פעולות הדברה (יומן ביצוע) לפי חוק הסדרת העיסוק בהדברה תברואית, התשע"ו-2016.
- לפי ההוראות על המדביר לתעד ביומן הביצוע את הפרטים שלהלן:
1. פרטי המדביר (שם, מספר רישיון, סוג רישיון, דרכי התקשרות, לרבות מספר טלפון נייד ודואר אלקטרוני).
 2. פרטי המפעיל (אם קיים).
 3. פרטי המזמין.
 4. מקום ביצוע ההדברה.
 5. תאריך ושעה של ביצוע ההדברה.

6. המזיקים שנמצאו במקום, רמת הנגיעות ופעולות הניטור שבוצעו, אם בוצעו, טרם פעולת ההדברה.
7. פעולות מניעה וטיפול שנבחנו או בוצעו, בין שבידי המדביר ובין שנמסרו כהמלצה למזמין פעולת ההדברה.
8. תכשיר ההדברה שבו השתמשו, לרבות שמו המסחרי, שם החומר הפעיל, ריכוז החומר הפעיל בתכשיר, ריכוז החומר הפעיל המוכן לשימוש ושיטת היישום.
9. המידע שנמסר למזמין ההדברה לפני ביצועה לעניין טיבה של ההדברה, לרבות אזהרות בדבר הסיכונים הכרוכים בהדברה, יעילותה הצפויה של פעולת ההדברה והנחיות באשר לפעולות הנדרשות טרם ביצועה, במהלכה ובסיומה, לרבות הנחיות בדבר כניסה מחדש למקום שבו בוצעה ההדברה.
10. מספר טלפון של המרכז הארצי למידע בהרעלות.

מרגע שנמצאו מזיקים ויש לבצע הדברה, יש לכלול תוכנית הדברה כמפורט להלן:

- ביצוע ניטור לזיהוי המזיק.
- זיהוי וקביעה של היקף הנגיעות (רמת התפתחות אוכלוסיית המזיק).
- גורמי סיכון – סמיכות למקורות מזון, לאוכלוסייה, לבעל חיים וכדומה.
- אפשרות נקיטה של פעולות מניעה או אמצעים שאינם כוללים שימוש בתכשירי הדברה.
- שיטת הדברה.
- תכשיר ההדברה שנבחר לביצוע ההדברה.
- פירוט המיקום או המקומות שבהם התכשיר מפוזר.

אגף תברואה – היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים

היחידה מנהלת פנקסי הדברה בשני אופנים:

הדברה בעקבות פניות למוקד 106: פניות תושבים באשר למזיקים תברואיים נפתחות במערכת ה-CRM של העירייה ומועברות לטיפול עובדי היחידה. במערכת זו מתועד כל הטיפול של היחידה, על כל הפעולות המבוצעות, כולל ניהול פנקסי הדברה.

בדיקת הביקורת העלתה כי פנקסי ההדברה שהיחידה מנהלת באמצעות המערכת תקינים וכוללים את כל הנתונים המחויבים.

הדברה יזומה: במסגרת הניטורים, לעיתים עובדי היחידה מבצעים הדברה בעקבות ממצאי הניטור. פרטי פעולות ההדברה הללו נרשמים ידנית על גבי דפי המשימות ותוכניות העבודה של היחידה, ומסמכים אלה נחשבים לפנקסי הדברה. לרוב נרשמים הפרטים המחויבים בתיעוד לפי החוק, אך נמצאו פנקסי הדברה שבהם לא מפורטים העובדים שביצעו את ההדברה, סוג החומר וריכוזו.

אגף שפ"ע – המחלקה לגננות

החוק אינו מחייב ניהול פנקס הדברה ביישום חומרי הדברה בחקלאות/בצמחייה, והמחלקה לגננות אינה מנהלת פנקסי הדברה למרות שהיא משתמשת בתכשירי הדברה ומרססת בעיר.

מנגד, כאמור בפרק שלישי לעיל, המכרז והחוזים שנחתמו עם הקבלנים מחייבים אותם לנהל יומני עבודה ולפרט את הפעולות שהם מבצעים במסגרת ההתקשרות, כולל חומרים, שעות, עובדים, מיקום וכדומה. למרות זאת, כפי שצוין לעיל, הקבלנים אינם מנהלים יומני עבודה והמחלקה אינה דורשת מהם למלא חובה זו לתיעוד עבודות הריסוס.

מנח"י

כאמור בפרק רביעי לעיל, באמצעות חברות תחזוקה מנח"י מפעילה מדבירים לביצוע הדברה בגני ילדים (לרבות חינוך מיוחד), בתי ספר של חינוך מיוחד ומרכזים של קידום נוער וצעירים והשירות הפסיכולוגי החינוכי.

בדיקת הביקורת לשנים 2023 ו-2024 העלתה שאחד המדבירים הגיש פנקסי הדברה לקויים. להלן הפרטים:

- בכל הפנקסים שנדגמו חסרו הפרטים המחויבים האלה: ניטור, רמת נגיעות, גורמי סיכון, המלצות לפעולות מניעה, שעת ההדברה, המקומות שהתכשיר פוזר בהם והוראות כניסה מחדש.
- בחלק ניכר מפנקסי ההדברה לא נמצא שם המזיק. להלן דוגמאות:

לוח 10: דוגמאות לפנקסי הדברה שלא צוינו בהם שם המזיק ורמת הנגיעות

מספר יומן	תאריך	כתובת גן הילדים	שם המזיק	רמת נגיעות	חומר
50	22.8.2023	ליכטנשטיין 17	לא מצוין	לא מצוין	שוהם
184	13.6.2023	האחות יהודית 10	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
189	27.6.2023	החסידה 11	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
191	20.6.2023	הבושם 1	לא מצוין	לא מצוין	שוהם
197	4.8.2023	האזוב 448	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
262	11.9.2023	אליהו קורן 2	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
279	14.8.2023	האחות יהודית 4	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
280	14.8.2023	בן דוסא 1	לא מצוין	לא מצוין	שוהם
292	19.8.2023	אנטיגנוס 18	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
296	20.8.2023	אריה בעהם 7	לא מצוין	לא מצוין	שוהם
297	20.8.2023	מס' מוסד 12808	לא מצוין	לא מצוין	שוהם

מספר יומן	תאריך	כתובת גן הילדים	שם המזיק	רמת נגיעות	חומר
298	20.8.2023	האחות יהודית 4	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
323	30.8.2023	יצחק רפאל 16	לא מצוין	לא מצוין	שוהם
324	31.8.2023	ישראל אלדד 7	לא מצוין	לא מצוין	שוהם
328	24.8.2023	האזוב 448	לא מצוין	לא מצוין	שוהם
336	27.8.2023	שאול אביגור 35	לא מצוין	לא מצוין	שוהם
342	27.8.2023	קצנלסון 3	לא מצוין	לא מצוין	שוהם
343	29.8.2023	בן זכאי 58	לא מצוין	לא מצוין	שוהם
346	31.8.2023	אמציה 6	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
348	21.8.2023	כ"ט בנובמבר	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
349	31.8.2023	השומר 21	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
350	31.8.2023	הרדוף 584	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
354	3.11.2023	המחנכת 47	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
361	לא רשום	בן זכאי 62	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום

- נמצאו פנקסי עבודה שלא נרשם בהם שם התכשיר שהשתמשו בו. להלן דוגמאות:

לוח 11: דוגמאות לפנקסי הדברה שלא צוין בהם שם החומר

מספר יומן	תאריך	כתובת גן הילדים	שם המזיק	רמת נגיעות	חומר
184	13.6.2023	האחות יהודית 10	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
189	27.6.2023	החסידה 11	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
197	4.8.2023	האזוב 448	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
262	11.9.2023	אליהו קורן 2	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
279	14.8.2023	האחות יהודית 4	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
292	19.8.2023	אנטיגנוס 18	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
298	20.8.2023	האחות יהודית 4	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
346	31.8.2023	אמציה 6	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
361	לא רשום	בן זכאי 62	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
348	21.8.2023	כט בנובמבר	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
349	31.8.2023	השומר 21	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
350	31.8.2023	הרדוף 584	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום
354	3.11.2023	המחנכת 47	לא מצוין	לא מצוין	לא רשום

מספר יומן	תאריך	כתובת גן הילדים	שם המזיק	רמת נגיעות	חומר
358	10.11.2023	אמציה 6	מכרסמים	לא מצוין	לא רשום
359	10.11.2023	אמציה 6	נמלים	לא מצוין	לא רשום
193	29.7.2023	שוהם 526	תיקנים	לא מצוין	לא רשום
196	4.8.2023	בטש 14	נמלים	לא מצוין	לא רשום
347	31.8.2023	כט בנובמבר	תיקנים	לא מצוין	לא רשום

מהלוחות עולה שיש פנקסי הדברה שלא נרשמו בהם גם שם המזיק וגם שם תכשיר ההדברה שהשתמשו בו.

נמצאו פנקסי הדברה שלפיהם יישם המדביר תכשיר הדברה בשם אודם. הוראות הכניסה מחדש לאחר שימוש ב"אודם" הן: "ניתן להיכנס לשטח המרוסס לאחר התייבשות התרסיס ואורור המקום ולא פחות משעה לאחר הריסוס". אך פנקסי ההדברה לא כללו כל הנחיות בנוגע לכניסה מחדש לאחר ההדברה. להלן דוגמאות:

לוח 12: פנקסי הדברה שצוין בהם שימוש בחומר אודם

כתובת גן הילדים	מספר יומן	תאריך	סוג המזיק	יום בשבוע
רחוב אמציה	359	10.11.2023	נמלים	יום שישי
רחוב המחנכת	183	13.6.2023	תיקנים ונמלים	יום שלישי
רחוב החסידה	187	23.6.2023	נמלים	יום שישי
רחוב וולטר אבלס	353	29.10.2023	פרעושים	יום שלישי
רחוב המהר"ל מפראג	228	4.5.2023	נמלים	יום חמישי

מינהל לשירותי קהילה

כאמור לעיל בפרק ראשון, מינהל קהילה מפעיל קבלן תחזוקה במבנים שבטיפולו, והקבלן מפעיל מדביר מטעמו לביצוע ההדברה. בבדיקת פנקסי ההדברה שנדגמו עלו הממצאים שלהלן:

- בפנקסים רבים לא נרשמה כתובת כלל, ואי-אפשר לדעת היכן התבצעה ההדברה.
- ברוב הפנקסים לא צוינו עובד העירייה (הלקוח) שנכח במקום ומספר הטלפון שלו.
- ברוב המוחלט של הפנקסים לא נרשם שבוצעו פעולות ניטור, כך שלא ברור אם בוצעו פעולות כאלו, ואם כן – אילו.
- ברוב המוחלט של הפנקסים לא נרשמה רמת הנגיעות, כלומר זיהוי היקף הבעיה לשם התאמה מרבית של הטיפול שיבוצע ותכשיר ההדברה שייושם (מתוך 54 פנקסי הדברה שנדגמו, רק בעשרה נרשמה רמת הנגיעות).

- באופן גורף לא נרשמו בפנקסים גורמי סיכון ופעולות מניעה שיש לבצע לצורך טיפול שורש בבעיית המזיקים וכדי שהופעתם לא תישנה.
- נמצאו פנקסים שלא צוין בהם תכשיר ההדברה שיושם.
- נמצאו פנקסים שלא נרשם בהם סוג המזיק, ולכן לא ברור אם פעולות ההדברה ותכשירי ההדברה שיושמו אכן מתאימים ופותרים את הבעיה.
- לא נרשם בפנקסים ריכוז החומר הפעיל בתכשיר המוכן לשימוש.
- בכל הפנקסים לא נרשם שם המרכז הארצי למידע בהרעלות, כפי שמחויב.
- למעט פנקס אחד, בכל הפנקסים לא נרשמו הוראות כניסה מחדש. דגימת הביקורת העלתה כי יושמו תכשירי הדברה שהוראות הכניסה מחדש שלהם מאפשרות להיכנס לפחות שעה אחרי ההדברה, אך אלה לא נרשמו כלל בפנקסים. להלן דוגמאות:

לוח 13: יומני עבודה שבהם צוין שימוש בחומר הדורש ייבוש ואוורור למשך לפחות שעה לאחר הריסוס, אך לא נרשמו בפנקסים הוראות הכניסה מחדש

מספר יומן	תאריך	שעה	חומר	פעולות שבוצעו	מקום
2745060	10.12.2023	12:58	דלתא סופר	ריסוס בור ביוב	טיפת חלב בני ברית
2643430	27.6.2023	14:51	טמפריד	ריסוס מערכת הביובים	טיפת חלב בני ברית
2723415	2.11.2023	15:16	טמפריד	ריסוס במשרדים	הנהלה מערב
2713460	16.10.2023	14:57	דלתא סופר	ריסוס נגד פרעושים במקלט ובקומה התחתונה	תחנת שיקום ברחוב פלורנטין 6
2646761	3.7.2023	20:42	טמפריד	ריסוס בביוב ובמשרדים	תחנת שיקום ברחוב פלורנטין 6
2713390	15.10.2023	13:56	דלתא סופר	ריסוס מקום כולל ביוב (נגד תיקנים)	לשכת רווחה רמת שלמה
2704846	1.10.2023 (חול המועד סוכות)	7:55	דלתא סופר	ריסוס בחניונים כולל מחסנים וביובים. בוצע ריסוס בקומות כולל שירותים, מטבחונים וחדרי מדרגות (נגד תיקנים)	הנהלת המינהל לשירותי קהילה
2688392	4.9.2023	13:46	טמפריד	ריסוס בביוב. לא רשום שם המזיק	סניף סילואן
2668007	3.8.2023	14:26	טמפריד	ריסוס בורות ביוב	טיפת חלב שכונת פת
2661205	24.7.2023	15:22	טמפריד	ריסוס (נגד תיקנים). לא רשום היכן	טיפת חלב נווה יעקב

מספר יומן	תאריך	שעה	חומר	פעולות שבוצעו	מקום
2654338	13.7.2023	14:32	טמפריד	ריסוס (נגד תיקנים). לא רשום היכן	טיפת חלב פסגת זאב
2652411	11.7.2023	13:41	טמפריד	ריסוס בורות ביוב (פעילות תיקנים נמוכה)	טיפת חלב גבעת שאול
2637794	19.6.2023	15:05	טמפריד	ריסוס ביובים ופנים המשרד (תיקנים) וטיפול במלכודות יונים	לשכת רווחה ברחוב האביבית
2635443	15.6.2023	12:05	טמפריד	ריסוס במשרדים (תיקנים)	לשכת תעסוקה ברחוב כורש 3
2631263	9.6.2023	8:48	טמפריד	ריסוס. לא רשום היכן	לשכת רווחה סילוואן
2585278	29.3.2023	9:28	טמפריד	ריסוס ביוב (תיקנים)	טיפת חלב ואדי ג'וז

מסקנות

1. כפי שהודגש, ללא כתיבת המלצות לפעולות מניעה – המזיקים יחזרו שוב, וכל עבודת ההדברה עלולה להיות לשווא.
2. ביצוע הדברה ללא מסירת פנקס הדברה תקין עלול לעלות בחיי אדם.
3. בחינת פנקסי ההדברה מעלה כי פעמים רבות מוזמן מדביר ליישום תכשירי הדברה בדרגת רעילות ומסוכנות גבוהה יחסית בגין נמלים, תיקנים ומכרסמים. זאת למרות שמזיקים תברואיים אלה אפשר להרחיק, ואף לפתור את הבעיה, באמצעים מכניים (דוגמת גיזום צמחייה, סתימת חורים, הצבת מלכודות) ובשימוש בתכשירי הדברה המורשים לשימוש לקהל רחב, שהם בדרגת מסוכנות ורעילות נמוכה יותר.

המלצות

1. להקפיד לקבל מהמדבירים פנקסי הדברה בהתאם להוראות החוק, הכוללים את כל הפרטים המחויבים, לרבות סוג החומר, הוראות כניסה מחדש ופעולות לטיפול מונע.
2. על העירייה לשאוף לבצע בשלב ראשון עבודות הדברה באמצעים בדרגת רעילות נמוכה וידידותיים יותר לסביבה. רק אם פעולות אלה אינן מספקות, אפשר להשתמש בחומרים בדרגת רעילות גבוהה יותר באמצעות מדביר מוסמך.
3. לתעד במערכת מידע עירונית ממוחשבת את כל עבודות ההדברה המבוצעות, כולל ניטורים, על כל פרטי הביצוע ופנקס ההדברה.

תגובת המבוקרים

מינהל לשירותי קהילה

אשכול נכסים במינהל קהילה יטפל בכלל הליקויים העולים מהדוח.

לאור הדוח, נגדיר כתובת אחת לטיפול בהדברה במבני מינהל קהילה, אשר תרכז את כלל המענה והטיפול בנושא ההדברה במינהל.

תוגדר ותחודד תוכנית העבודה השנתית לביצוע ההדברות במבני מינהל קהילה.

סיכום

מזיקים הם בעלי חיים העלולים לגרום מטרד ישיר ובלתי נסבל לאדם ואף להעביר אליו מחלות. לפי פקודת בריאות העם 1940, האחראי לטיפול במפגעי המזיקים הוא בעל השטח שבתחומו נמצאים המזיקים. כלומר העירייה אחראית על הטיפול במזיקים בכל המרחב הציבורי ובנכסים העירוניים שבשטחה.

תחום ההדברה במרחב העירוני סובל מחוסר פיקוח וחוסר אכיפה. למעשה הרשות המקומית מחליטה איך לרסס, באילו חומרים ומתי – כאשר בחוק אין הנחיות ברורות בנושא, פרט לחומרים שנאסרו לשימוש לחלוטין.

כתוצאה מכך, הציבור והסביבה חשופים לחומרי הדברה מסוכנים שעלולים לפגוע בבריאות, שכן הדברה לא מקצועית עלולה לסכן חיים.

גינון בר קיימא, שהמודעות לחשיבותו הולכת וגוברת בשנים האחרונות, הוא כזה השומר על בריאות האדם והסביבה. מעבר לגינון בר קיימא כולל הפחתה עד הפסקה של שימוש בחומרים כימיים, טיפול בעשבייה באמצעים מכניים, גידול צמחייה בת קיימא, חיסכון במים ועוד.

למעט היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים שבאגף תברואה, המבצעת הדברה באמצעות עובדי עירייה, כל שאר האגפים מבצעים את עבודות ההדברה והריסוסים במסגרת התקשרויות עם קבלנים שנשכרו לביצוע עבודות תחזוקה או ניקיון.

הדברה היא מקצוע בפני עצמו, והעיסוק בו כפוף למטריית חוק ייעודית ומחייב רישיון מיוחד מטעם המשרד להגנת הסביבה, וזאת לאחר שהמדביר למד את הנושאים המחויבים (דוגמת תקנות רישוי, אמצעי ניטור, מחלות, שיטות הדברה והדברת עשבים) ועבר את הבחינות הממשלתיות.

ביצוע הדברה אינו בגדר עבודת תחזוקה שוטפת ואסור להתייחס אליו ככזו.

בדיקת הביקורת העלתה כי למעט היחידה לניטור, בקרה ומניעת מזיקים תברואיים שבאגף תברואה, בקרב האגפים חסר ידע מקצועי בנושא ההדברה.

בניגוד למחלקות אחרות, המחלקה לגננות שבאגף שפ"ע מיישמת תכשירי הדברה להדברת עשבים ומזיקים בצומח. בעקבות תלונות של תושבים על ריסוס במרחב הציבורי, שלכאורה מסכן את הציבור, המחלקה ממעטת ליישם תכשירי הדברה, אך עדיין משתמשת בהם. בד בבד המחלקה החלה להשתמש באמצעים מכניים במקום בתכשירי הדברה. שימוש בחרמש במקום ריסוס הוא צעד מבורך, אך יישום עיקרון אחד בלבד תוך ניתוקו ממדיניות כוללת והימנעות מהשלמת מכלול התמונה לגינון בר קיימא עלולים לגרום לבזבז משאבים.

הביקורת סבורה שיש לחזק את הידע המקצועי בקרב העובדים בנושאים של הדברה, ריסוסים וגינון בר קיימא (כל אחד בתחומו), ועם זאת קוראת לעירייה לגבש תוכנית כוללת לגינון בר קיימא בכל העיר.

דוח שנתי 2024

יישום תכשירי הדברה

אני מודה למבקרת העירייה על עריכת דוח בנושא יישום תכשירי הדברה. במסגרת תפקידיה, העירייה מבצעת מעת לעת הדברות במבני הציבור ובשטחים הפתוחים. מטרת ההדברה להפחית מפגעי מזיקים אשר עלולים להטריד את הציבור. ההדברה כוללת יישום תכשירים כימיים ששימוש בהם בניגוד לחוק ולנהלים עלול לפגוע בבני אדם, בעלי חיים וצמחייה ולגרום לזיהום מסוגים שונים. לפיכך, נושא זה משפיע באופן ישיר על בריאות הציבור ועל הסביבה.

לצד החובה של העירייה לבצע הדברות רבות ריסוס בשטחים ציבוריים פתוחים כדי לטפל במזיקים ולהבטיח את בריאות הציבור, יש לזכור כי מדובר בשימוש בחומרים אשר עלולים לפגוע בבריאות הציבור והסביבה ולפיכך, נדרשת העירייה לוודא כי הפעולות מבוצעות בהתאם לתקנים וכי קיים פיקוח מיטבי ואכיפה בקשר עם עניין זה.

הביקורת הצביעה על מספר ליקויים בעבודת העירייה בנושא זה ובהם שימוש של יחידות שונות בתכשירי הדברה מבלי להכין תוכנית עבודה לביצוע ניטור וליישום תכשירי הדברה. כך למשל, מצאה הביקורת כי המחלקה לגננות אינה מבצעת עבודות ניטור וכי למרות הנחיות המשרד להגנת הסביבה לא בוצעו ניטורים לפני פתיחת שנת הלימודים במוסדות החינוך. כמו כן, הצביעה הביקורת על ליקויים בתחום הריסוסים בפארקים אשר נובעים בעיקר מכך שמבוצעים ריסוסים שלא בהתאם לנהלים ולהנחיות ושלא על פי מדיניות סדורה ותוכניות עבודה.

על בסיס הממצאים, הדוח כולל מספר המלצות שהעיקריות שבהן הן לגבש תוכנית עבודה לאגפי העירייה בנושא ההדברה והריסוסים, להכין מאגר מדבירים ולגבש מדיניות סדורה בנוגע לגינון וניהול הגינון. כמו כן, המליצה הביקורת להכין תוכנית הדברה עוד בטרם ביצע הריסוסים וכן לפרסם ולהודיע מראש לציבור על פעולות ריסוס שונות.

עיינתי בתגובת גורמי המקצוע השונים ובכלל זה מינהל לשירותי קהילה, אגף שפ"ע, מינהל תרבות, חברה וספורט, אגף תברואה ומינהל חינוך בעירייה. נראה כי הגורמים המקצועיים (ובעיקר אגף שפ"ע שלו חלק מרכזי בהתנהלות העירייה בנושא ההדברה), הודיעו לביקורת כי מרבית המלצותיה יאומצו על ידם ובכלל זה, שיפוז תחנות רלוונטיות, טיפול בתוכניות עבודה וכן בנושא הניטורים, טיפול נושא הריסוסים בפארקים ובנושא הדברה במוסדות חינוך ועוד.

אני מברך על תגובת גורמי המקצוע ועל שיתוף הפעולה מצידם. תגובתם מעידה על רצון אמיתי לשיפור ולטיוב התנהלות העירייה בנושא זה לטובת הציבור.

אני מנחה את מנכ"ל העירייה לבחון את הפעולות הנדרשות לאימוץ המלצות הביקורת מול הגורמים הרלוונטיים וכן, לדאוג לכך שיבוצע מעקב אחר תיקון הליקויים שהועלו בדוח.

הוועדה לביקורת – תמליל

מספר הוועדה : 24

מקום ההתכנסות : אולם חדר ישיבות קומה 0

תאריך הוועדה : י"ט בתמוז תשפ"ה (15.7.2025)

מזכיר הוועדה בדיון : צבי אבו

שעת תחילת הוועדה : 9:30

שעות סיום הוועדה : 11:00

התמליל נכתב ע"י חברת גולד וורק ולא עבר בדיקה או הגהה ע"י גורם כל שהוא בעיריית ירושלים
עיריית ירושלים וחברת גולד וורק עושים כל שביכולתם על מנת לייצר תמליל איכותי ובעל ערך. עם
זאת מודגש כי קריאה בתמליל צריכה להיעשות באופן מושכל תוך הבנה שיתכנו טעויות ו/או
השמטות מסיבות אובייקטיביות שונות.

גולד-וורק ת M ג R ים גולד וורק תמלול והקלטה

יו"ר אלדד רבינוביץ:

רק שלומי, אם תוכל בבקשה לשים על מיוט כשאתה לא מדבר? שלומי, כשאתה לא מדבר תשים על מיוט. לא, מיוט שלנו, מפסיק אותנו. אני מתכבד לפתוח את דיון בוועדת ביקורת מספר 24, יישום חומרי הדברה. שלומי, אם תוכל לשים על מיוט כשאתה לא מדבר, תודה רבה. אז דבר ראשון אני רוצה לפתוח בתודה למבקרת ולצוות שלה, על הדו"ח החשוב שלפנינו. דיברתי עם גבריאל בעבר. ירושלים היא כמו, כמו כל עיר מתועשת, מלאה במזיקים. יש לנו יתושים, יש עכברים, יש תיקנים, יש עוד הרבה דברים. יש גם מזיקים צמחיים. בתור תושב שדווקא בחלק המזרחי,

משה גבריאל:

מה זה מזיקים צמחיים?

אלדד רבינוביץ:

בדו"ח יש כל מיני צמחים, אנחנו נראה, ניגע בזה בהמשך.

משה גבריאל:

תיכף, תיכף.

שרי בנימין:

חרקים זה מה שמזיק לצמח.

אלדד רבינוביץ:

לא, לא. צמחים שהם גם מוגדרים כמזיקים. אנחנו נראה את זה בהמשך. בתור תושב העיר, דווקא בחלק המזרחי, אני זוכה לחוות את החוויה הזאת בצורה משמעותית. ברוך השם יש ניסיון לטפל גם בדבר הזה. זה ברור שחייבים לטפל במזיקים. מצד שני, עיסוק ברעלים זה עיסוק שהוא רגיש, עיסוק שהוא מורכב, שיש לו השלכות. אנחנו כולנו זוכרים את המקרים המאוד מאוד קשים שהיו בירושלים, בגבעת מרדכי, על יישום לא נכון של, של חומרי הדברה. אנשים שאיבדו את החיים, איבדו את כל.

משה גבריאל:

תבדיל, תבדיל מה שהיה שם, זה היה גז. זה לא היה תכשיר,

אלדד רבינוביץ:

חומרי הדברה,

משה גבריאל:

לא, לא, זה לא היה תכשיר הדברה.

אלדד רבינוביץ:

בסדר, מבחינת האזרח הפשוט בוצע שמה הדברה שגרמה לאירוע מאוד קשה וגם הבן אדם מפוטר.

משה גבריאלי:

גז (לא ברור), לא לא לא לא.

אלדד רבינוביץ:

ברוך השם אנחנו לא משתמשים בכאלה. זה בדיוק מה שאני אומר. אז אנחנו צריכים. צריכים לייצר את האיזון הנכון מצד אחד שאנחנו נוכל לשמור כאן על איכות החיים, וגם יש לזה משמעות של חיים. בסופו של דבר המזיקים האלה חלקם יכולים גם להעביר מחלות ולגרום לתחלואה ולכל מיני התפרצות של דברים. מצד שני, אנחנו כן צריכים לשמור על האוכלוסייה. אני מקווה שהדו"ח שלפנינו ימטב את, את העיסוק. משהו מטעם המבקרת רוצה לפתוח?

ינון נוימן:

אני אולי אומר משפט פתיחה, רקע,

דובר לא מזוהה:

רק תאמר את השם.

ינון נוימן:

ינון נוימן, מינהל הביקורת. הנושא הזה, בעצם הביקורת הזאת, עוסקת בביצוע פעולות הדברה על ידי עיריית ירושלים, על ידי עובדים מעיריית ירושלים או על ידי,

אלדד רבינוביץ:

קבלנים.

ינון נוימן:

שלוחים שלה. איזה שהם קבלנים, קבלני ניקיון, קבלני תחזוקה. כמו שאמרנו, המטרה של פעולות ההדברה היא למנוע מזיקים, וכמובן ששימוש בחומרים כימיים כאלה ואחרים, עלולים גם אם עושים אותם לא נכון, לא לפי החוק ולא לפי הכללים. גם לגרום נזק, גם בריאותי לאדם וגם לסביבה, זיהום אוויר, קרקע, מים וכן הלאה. הדו"ח הזה מתייחס ופה חשוב כי כבר עלתה השאלה הזאת, בעצם לשני סוגי הדברות,

אלדד רבינוביץ:

שלושה, יש כאן, בדו"ח מתייחסים שלושה.

ינון נוימן :

שהן?

אלדד רבינוביץ :

שהם תברואתי, ומסמכים, וגם, כגם הדברה כנגד מחלות בבעלי חיים. זה מה שהדו"ח מחלק בהקדמה שלי.

ינון נוימן :

לא, אנחנו דווקא. אנחנו בגדול מדברים על שניים. יש את ההדברה תברואית,

שרי בנימין :

ריסוס.

ינון נוימן :

שהיא כנגד מזיקים של יתושים, של מקקים, של מכרסמים. דברים כאלה גם במרחב הציבורי, גם במבנים עירוניים. ויש את מה שנקרא, ניתן לו כותרת כללית של הדברה חקלאית, שהיא מיועדת להדביר צמחייה, גם נגד מזיקים של צמחייה וגם להדביר עשבייה, עשביית פרא או מקומות כאלה שאנחנו רוצים למנוע אותה או להרחיק אותה.

אלדד רבינוביץ :

הדו"ח מדבר גם על הדברה וטרינרית, שזה בעצם סעיף שלישי של הדברה,

ינון נוימן :

הדברה וטרינרית, הדו"ח למיטב זיכרוני, לא עוסק. הוא מזכיר את זה פה כעוד אופציה, אבל לא עסקנו ב - ,

אלדד רבינוביץ :

אין ממצאים בנושא.

ינון נוימן :

אין ממצאים בנושא, לא בדקנו את זה גם מול השירות הווטרינרי. באמת עבדנו בעיקר מול אגף תברואה ויחידת ההדברה של משה גבריאלי ואגף שפ"ע, שעוסק בכל מה שקשור להדברת, הדברת צמחייה במחלקת הגננות.

אלדד רבינוביץ :

מצוין.

ינון נוימן:

תציג את הדו"ח גברת שרי בנימין בבקשה.

שרי בנימין:

אז אני רק אוסיף.

אלדד רבינוביץ:

אני רק אשמח שבעצם אם יש ממצאים, אז בעצם לנהל דיון כל ממצא ולא בסוף על הכול, כדי שלא נפספס דברים. אז ברגע שעולה ממצא אני אשמח לשמוע את התגובה של המבוקרים.

משה גבריאלי:

תציגי את עצמך.

שרי בנימין:

שמי שרי בנימין, אתה מכיר את מי שערכה את הדו"ח, אני מציגה את הדו"ח היום אני ממינהל הביקורת.

משה גבריאלי:אוקי.

שרי בנימין:

בסדר? ואני היום אציג את הממצאים וננהל דיון.

ינון נוימן:

רגע, סליחה, עוד מילה אחת כיוון שאנחנו דיברנו פה על אנשים משפ"ע, מנח"י ומשירותי קהילה וכל מיני כאלה. אז אני רק רוצה להסביר, כיוון שיש את באמת את אגף שפ"ע שפועל במרחב הציבורי ויש את אגף התברואה. יש גם שני מינהלים גדולים, מנהל תרבות ופנאי או חברה וספורט נקרא היום ומנהל לשירותי קהילה, שכל אחד אחראי על ההדברה בתחום שלו.

אלדד רבינוביץ:

כן, אנחנו נתייחס לדבר הזה.

ינון נוימן:

למתקנים שלו.

אלדד רבינוביץ :

נכון,

ינון נוימן :

לכן יש לנו פה את מנח"י שמתעסקת עם מוסדות חינוך, יש לנו את שירותי הקהילה, של כל מיני לשכות רווחה וכיוצא בזה, ומתקני ספורט וכולי של תרבות וחברה וספורט. בבקשה.

שרי בנימין :

אז אני אוסיף, ואולי זה היה ברור, אבל הטיפול במזיקים, שכולל נקיטת פעולות,

אלדד רבינוביץ :

תגיד את שמך לפני,

שרי בנימין :

שרי בנימין, מינהל הביקורת, אני אציג את הדו"ח בדיון הזה. והתחלתי לומר שהטיפול במזיקים, לרבות פעולות להדברה, למניעה, למניעת התרבות והתפשטות, הוא חובה מוניציפאלית שמוטלת על העירייה בדיון, ומתוקף חובתה אם היא מבצעת הדברה בשטחים שבתחום השיפוט שלה, והדברה היא באמצעות פעולות יזומות וגם כפניות, מענה לפניות של אזרחים, בנושא הזה. הבדיקה, בדיקת הביקורת נערכה בעקבות פרסומים שבעבר פורסמו באמצעי התקשורת, שבהן עלו טענות שקבלנים מטעם המחלקה לגנים ונוף ואגף לשיפור פני העיר מרססים חומרי הדברה מסוכנים במרחב הציבורי, בניגוד להנחיות ולהוראות המחייבות, ולכן בוצעה הבדיקה.

אלדד רבינוביץ :

סליחה.

עו"ד דני ליבמן :

כל הדחיות של הדיונים של סוף השבוע, אנחנו גומרים, יש דוחות שנדחו,

שרי בנימין :

נכון,

עו"ד דני ליבמן :

ויש להם תאריך או עוד לא? צריכים לעמוד בזמנים של ה - ,

שרי בנימין :

אוקי, אז אסיים את הפתיחה. בין המטרות גם של הבדיקה, מעבר לפעולות שנוקטות היחידות שאחראיות לנושא הזה של יישום הדברה. גם לבצע ביקורת על דוח משנת 2016 של הביקורת בנושא של הדברה, תכנון ניהול ובקרה. לממצאים שנוגעים לנושא של תוכניות עבודה, אז יש כמה יחידות שמבצעות הדברה יחידה לניטור בקרה ומניעת מזיקים, תברואיים שבאגף התברואה.

אלדד רבינוביץ:

זה היחידה שלך, נכון?

שרי בנימין:

הנציג נמצא פה. יש את המחלקה לגנות שבאגף שפ"ע, המחלקה לבדק בית במינהל החינוך, אשכול נכסים.

אלדד רבינוביץ:

שזה שלומי, נכון?

דובר לא מזוהה:

נכון,

שרי בנימין:

כן,

אלדד רבינוביץ:

כן.

שרי בנימין:

אשכול נכסים ומינהל שירותי קהילה, ומינהל תרבות, חברה וספורט. זה העוזר. מי אמורה?

משה גבריאלי:

רויטל.

שרי בנימין:

רויטל נחמני,

משה גבריאלי:

רויטל נחמני,

שרי בנימין:

כן, כן, ויש גם את היחידה של אלינור סלוק, במינהל קהילה. ממונה על מערך פרויקטים מינהל לשירותי קהילה.

משה גבריאלי:

הוא בעיקרון בדרך.

שרי בנימין:

כי גם להם יש מבנים.

ינון נוימן:

בדרך לאן?

משה גבריאלי:

לפה.

שרי בנימין:

אז הממצא הוא שהיחידה לניטור בקרה ומניעת מזיקים תברואתיים מכינה תוכניות עבודה לביצוע ניטור וויסות תכשירי הדברה. כל יתר היחידות שהזכרתי מהמנהלים השונים לא מכינות תוכניות עבודה כאמור. נמצא איתנו הנציג. כן,

אלדד רבינוביץ:

אז בעצם אתם, אתם עושים עבודה מסודרת. אם אני מבין נכון, ויש כאן בעיה, הממצאים בעצם בעיקר לגבי יתר היחידות שאם אני מבין נכון הם לא, בעצם הם לא מתייחסות לזה כאירוע מרכזי עבורם. זאת אומרת, כחלק מבדק בית כחלק מאחזקת הנכס, הם מתעסקים בהדברה. ואני מעיד שאין להם, אין להם הנחיה מקצועית מספיקה ובנקודה הזאת אני מעלה תהייה ואני חושב ונראה אם זה יהיה נכון לעשות את זה כהמלצה שהעירייה תעבוד בצורה יותר של רגולציה. זאת אומרת שכמו שהיה לנו בסיפור של מזרקות שבסופו של דבר לא מפריע שיש כמה גופים שמטפלים בקצה, אבל ההנחיה המקצועית צריכה לבוא ממקום אחד.

ינון נוימן:

קיבלו בעבר.

שרי בנימין:

אתה מציע שזה יבוא מהמחלקה?

אלדד רבינוביץ:

אני לא, אני לא מחליט כאן איך זה הולך עם מי בעירייה.

שרי בנימין:

לא, אני מנסה להבין.

אלדד רבינוביץ:

באופן טבעי, באופן טבעי יש כאן גורם מקצוע מתחום ההדברה, הגיוני שהוא זה שיוציא את הנהלים, והוא זה שינחה בסופו של דבר את כל, את כל ההדברות, גם בטיפות חלב כמו שראינו והממצאים מזעזעים וגם בגני ילדים.

שרי בנימין:

מינהל חינוך.

אלדד רבינוביץ:

רגע. לאט, לאט סבלנות. גם בטיפות חלב, גם בגני ילדים, בבתי ספר, בכל בכל המקומות וגם בפארקים בסופו של דבר. רק אם נכון הדברה, מה שנקרא הדברה בפארקים זה הדברה מסוג מאוד מאוד שונה. זאת אומרת זה לא הדברה, היא לא צריכה רישיון מיוחד, זה משהו. זה גם לא נעשה על ידי אנשי מקצוע, זה גנן, זה גם חלק מהכלים של הגנה חוץ על המזמרה ואחרים. זה גם לעשות איזשהו ריסוס כזה, ולכן זה אולי משהו שצריך הנחיה אחרת. גם שם זה בסופו של דבר חומרי הדברה, אני לא יודע אם יש לך את האינפוט לזה.

משה גבריאלי:

יש הנחיה מאוד רצינית לדברים האלה.

אלדד רבינוביץ:

מצוין, ואתה יודע לתת אותם?

משה גבריאלי:

צריך לבחון בעצם, בצורה,

אלדד רבינוביץ:

ואתה יודע לתת הנחיה הזאת?

משה גבריאלי:

זה לא בעיה.

אלדד רבינוביץ:

מצוין. אז אני בעד שגם אתה תנחה, אם אתה איש המקצוע העירוני בתחום.

משה גבריאלי:

אם אתה, אם אני עובר ברחבי העיר ואני רואה עובד קבלן עם מסכה של אבק, מרפסת סגורה, תבין לאן זה הולך.

אלדד רבינוביץ:

כן, נכון.

משה גבריאלי:

לא הגיוני.

אלדד רבינוביץ:

אז שם הבעיה היא בכלל שזה עובד קבלן. זאת אומרת אין שמה, אין שמה,

משה גבריאלי:

יש הוראות תמיד, דרך אגב.

אלדד רבינוביץ:

כן.

משה גבריאלי:

לפני שהוא משתמש גם אתה שיש לך תרופות, אתה רואה תווית, נכון? מה כתוב בהוראות תמיד, הוא יודע, יודע. הבעלים שלו שהוא מקבל כסף מהעירייה יודע את זה. יש הוראות תמיד באיזה מסכה גם להשתמש. בחייאת.

אלדד רבינוביץ:

נכון. אז אני, אז אני חוזר בעצם על ה - . אז אני מבין שכאן יש, יש בעצם גורם מקצוע שיוודע להתעסק גם בהדברה חקלאית, מה שנקרא. ולכן ההמלצה שלי לוועדה תהיה שאתה תהיה, אתה הפונקציה שאתה ממלא תהיה בעצם גורם, גורם מנחה מבחינה מקצועית, לא מבחינה תעסוקתית,

משה גבריאלי:

לא, לא,

אלדד רבינוביץ:

של זה. מבחינת איזה חומרים משתמשים, איך משתמשים תדירות וכולה, וכולה, ובעצם זה אומר להכין נוהל, לעשות הדרכות.

משה גבריאלי:

נוהל עם הערכת סיכונים.

אלדד רבינוביץ:

נוהל והדרכות וכולה ואחריות. עכשיו כל, כל אגף. שלומי, יש לך משהו להתייחס?

שלומי שוקרון:

(לא ברור) דרך הכללים, (לא ברור) זה לרוב העצים (לא ברור), מנהל מחלקת אחזקת מוסדות חינוך התמניתי לתפקיד לפני עשרה חודשים. מחלקת בדק בית לשעבר, מה שנקרא 103 חודשים בתפקיד, (לא ברור) שלכם ונעשו בו דברים לפני שהגעתי למחלקה, במסגרת את כל הדוח שכבר הוא רץ מספר שנים, היה לנו בכלל, היה לנו לפני שנה וחצי (לא ברור) גני ילדים שמטפלים ב 650 גני ילדים שבהתאם למסגרת המפעל, נכנס סעיף שם גם של הדברות כבמובן שהדברות, נעשה בחופשות הקיץ בגני ילדים, בשעות הקיץ. ואם זה שנה, (לא ברור) אז זה נעשה בסוף שבועות. אבל כל ההדברות נעשים על ידי מדביר מוסמך, עם אישור של משרד התמ"ת, משרד איכות הסביבה, כל האישורים הנדרשים. ככה אנחנו מבצעים את ההדברה (לא ברור) בגני ילדים. בבתי ספר, כנ"ל יש שמה (לא ברור) על ידי מנהלי בתי הספר, ונמצאים בכל (לא ברור). זה בגדול אצלנו, כמובן (לא ברור) תן לנו אותם לנסות לסגור כל מיני פערים, אבל (לא ברור), זה בגדול מה שיש לי להגיד על מינהל חינוך. ואני עוד הפעם מתנצל, אנחנו (לא ברור), מסביב (לא ברור).

אלדד רבינוביץ:

יש לכם תוכנית מראש גם להדברות, לטיפול יזום, למניעה או להדברה?

שלומי שוקרון:

לא שמעתי את השאלה, עוד פעם, בבקשה.

אלדד רבינוביץ:

יש לכם תוכנית, תוכנית עבודה מראש גם בתחילת שנה למניעה או להדברה? או שהכול רק תגובתי לתלונות שאתם מקבלים.

שלומי שוקרון:

לא, בהתאם לתגובות, במערב העיר, במזרח העיר, אין בכלל (לא ברור), אני עשיתי גם בדיקה כמה הדברות לשים במזרח ובמערב, (לא ברור) במערב. היום, במסגרת האחזקה של גני ילדים המרכז

אפילו שלושה (לא ברור) שמחזיקים גני ילדים שמטפלים באירועים. זה נמצא במסגרת אמנת שירות. זה אומר שברגע שמתקבלת תלונה מהגנת על חרקים, הם מחויבים לבצע את ההדברה עם כל האישורים הנדרשים. זה לא תוכנית לא תוכנית שהיא מסודרת, היא לא תוכנית שאני, (לא ברור), זה בהתאם לדרישות לבקשות, יש (לא ברור) אז לא עושים, משתדלים רק לגייס את ה - ,

אלדד רבינוביץ :

אני שמח לשמוע שבמזרח העיר אין מזיקים, למרות שאני (לא ברור) שלי היא קצת שונה מזה, ולכן אני חושב שההמלצה שבדוח, היא המלצה טובה, שהיא לא רק לתת מענה תגובתי, אלא גם שיהיה נכון לכל תחילת שנה לעשות איזשהו סקר נכסים, לראות חריצים, לראות שיבוא בן אדם שהוא איש מקצוע ובעצם ימנע, ימנע. יכול להיות שחלק גדול מהבעיות אפשר למנוע מראש. אם רואים שיש שהטיפול במזון הוא לא נכון, מבחינת אני לא מספיק מבין בהדברה, אבל אני מניח שגיוקים מגיעים בגלל בעיות של רטיבות בגלל טיפול לא נכון למזון. אם רואים דבר כזה בגן שיש שם מטבחון אז זה משהו שאפשר למנוע אותו מראש בתחילת שנה. אם רואים חריצים וזה אומר שיכולים להיכנס כאן כל מיני מכרסמים, זה המלצה של הדוח ואני ממליץ לקבל אותה.

דובר לא מזוהה :

מעולה.

שלומי שוקרו :

אני לקחתי, ואני אומר המסגרת, (לא ברור) הזאת, איפה שיש חריצים לשים את זה סוגרים, איפה שיש (לא ברור) סוגרים, בפרט גני ילדים. מתייחס לכל הדבר הזה, אבל תוכנית לגבי הדברות, מועדי הדברות, אין לנו דבר כזה.

אלדד רבינוביץ :

אז אני רק ממליץ בעקבות ההערות כאן שאת הבדיקה הזאת של החריצים תעשה על ידי מדביר, כי לפעמים מדביר יש לו עין חדה. על הדברים האלה הוא יודע כבר יש לו ניסיון מאיפה הם נכנסים ואיך הם מגיעים. לפעמים זה חור בגג, לפעמים.

ינון נוימן :

מנטר.

אלדד רבינוביץ :

מנטר, מדגישים מכאן שיש מדביר שיש לו גם יכולת הסמכה של מנטר.

משה גבריאלי :

לא שזה מראש הוגדר כמנטר,

שלומי שוקרו:

בסדר גמור. גם אם זה,

משה גבריאלי:

אז הוא יכול להתעלם מהמון דברים, כי העבודה תהיה חוזרת, והוא יקבל כסף חוזר.

אלדד רבינוביץ:

הבנתי. אז יש כאן הערה אני חוזר עליה בקול שהיא תישמע בהקלטה שלפעמים היא מדביר, נוח לו לא לשים לב לכל מיני דברים, כי זה גורם לזה שהעבודה תהיה חוזרת ולכן צריך להביא אדם. לא יודע אם יש הסמכה ספציפית או עם, עם התמחות ספציפית בניטור.

משה גבריאלי:

אפילו שזה יהיה, אפילו שזה יהיה מדביר, אבל העבודה שלו תהיה.

אלדד רבינוביץ:

כן, עם הגדרה מראש של ניטור זה כתוכנית בעצם תוכנית עבודה.

משה גבריאלי:

לא הוא יעשה.

אלדד רבינוביץ:

שבכל מוסד חינוך וגם זה נכון אחר כך אני גם אגיד את זה, למרות שאין כאן את מנהל קהילה ואין כאן את, מי השלישי? את מינהל קהילה ותרבות, אבל ההמלצה היא גם לגביהם שתוכנית עבודה שייקחו משהו שהוא על תקן מנטר, לא כי מדביר, שיבוא פעם בשנה ויסתכל ויבחן את המתחמים, לראות מה הנכון לעשות ואם זה איתור חריצים בכלים שהוא מבין ויודע, ואם זה, אם זה ייבוש רטיבויות ואם זה לשים כל מיני פיתיונות וכולי וכולי לפי ההדרכה שלו.

שרי בנימין:

בעצם די מתייחס לפעולות מניעה.

שלומי שוקרו:

בסדר גמור, גם כן הדברים האלה יילקחו בחשבון. והמסר הזה גם עבר מחברות אחזקות לגני ילדים,

משה גבריאלי:

מה שאני מציע,

אלדד רבינוביץ:

רק בקול, תגיד את השם שלך, תגיד בקול.

משה גבריאלי:

שמי גבריאלי משה, מנהל יחידת ההדברה. מה שאני מציע זה לעשות מערכת יומן הדברה ממוחשב, שכל מדביר שיבחרו אותו לעשות הדברה במתקן עירוני, פשוט יהיה מחובר למערכת הזו של יומן הדברה, ושם הוא ימלא את כל מה שהוא עשה ואת כל מה שהוא מנחה. ואנחנו יהיה לנו פאנל לראות מה הוא עשה, אם עשה נכון או לא נכון. לא לחכות ליומן שלו שיעביר למזכירה שהמזכירה תעביר להוא, והוא להוא. ועד שזה יגיע כבר אנחנו לא נדע מה קרה שם.

אלדד רבינוביץ:

זו המלצה בעצם להמשך הדו"ח, נכון? שרי.

שרי בנימין:

כן, יש המלצה,

אלדד רבינוביץ:

מצוין.

שרי בנימין:

שמתייחסת לנושא של תיעוד הריסוסים שיצאו ובאיזה מערכות נעשו במערכת ממוחשבת או לא, ואם התיעודים הם שלמים ומלאים וכולה.

אלדד רבינוביץ:

מצוין, כן, בעצם יש טבלה חדשה בדש – בורד.

משה גבריאלי:

אבל מה שאני מציע, זה שכל, בעצם לעשות מאגר של מדבירים ממש,

שרי בנימין:

נכון, יש גם המלצה כזאת.

משה גבריאלי:

מאגר הכול זה, זה אמרתי לך, להגיד את הדברים האלה. מאגר שיהיה רישום מיוחד, ויעבוד דרך מערכת ממוחשבת שלנו, של העירייה, שכל הפעולות יהיו מתועדות בתוך זה ויהיה לנו פאנל ונוכל לראות כל מה שהוא עשה.

אלדד רבינוביץ:

מצוין. זה בעצם העמוד הבא במצגת. זה בעצם העמוד הבא במצגת אפשר להעביר עמוד שזה.

שרי בנימין:

אז אנחנו דיברנו על בנוגע לממצא שהצגנו. דיברנו על קצת על ההמלצות, לקבוע תוכניות עבודה לאגפים הרלוונטיים. שלום. מאיזה אגף אתה?

מוטי דיין:

רווחה, מינהל תפעול.

שרי בנימין:

לא, הרווחה אתה מהיחידה של (לא ברור)?

מוטי דיין:

אוקי.

אלדד רבינוביץ:

אתה יכול להגיד רק את השם שלך ואת התפקיד.

מוטי דיין:

מוטי מנהל תחום אחזקה.

אלדד רבינוביץ:

ממינהל קהילה.

שרי בנימין:

אתה מוטי אוחנה?

מוטי דיין:

לא, מוטי דיין.

אלדד רבינוביץ:

אז רק נשלים לך, את מה שנאמר עד עכשיו, בעצם דיברנו על הצורך לא רק להיות תגובתיים בנושא הדברה, אלא גם לעשות תוכנית עבודה מראש לכל הנכסים שמנוהלים וגם בידכם. פעם מראש לעבור עם מנטר שהוא בעצם מדביר, עם, עם יכולת ועם הבנה וניטור, שיבוא ויגיד איזה, וייתן את ההנחיות שלו, בין אם זה איטום חריצים שהוא יודע להבחין בהם, בין אם זה לייבש אזורים רטובים, בין אם זה טיפול במזון, בין אם זה כל מיני לשים פיתיונות או לשים כל מיני רעלים וכל שהוא ייתן את ההנחיות שלו, כתוכנית עבודה שזה משהו שהוא מניעתי.

שרי בנימין:

אוקי, אז ההמלצות שנוגעות לתוכניות העבודה הם לקבוע תוכנית עבודה לאגפים הרלוונטיים לנושא הדברה ריסוסים, לכלול בה משימות מפורטות מיפוי אזורים רגישים, סוגי מזיקים אפשריים.

אלדד רבינוביץ:

עברנו כבר את (לא ברור) הזה. כבר עברנו אותה.

שרי בנימין:

אוקי, וגם דיברנו על הבקורות, זה לבצע בקורות, רשימת מדבירים שהציע נציג של התברואה.

אלדד רבינוביץ:

למה הוא צריך רישיונות, מדביר מוסמך.

שרי בנימין:

לא. ההמלצה היא לבצע לצורך הבקורות, צריך לבצע גם בקורות על הביצוע בביצוע עבודות ההדברה, להכיל במאגר רשימת מדבירים מוסמכים, שייבחרו בהתאם לתקני איכות, שהעירייה תקבע, הוא ישמש את הקבלנים להעסקת מדביר במסגרת מכרזי הניקיון.

אלדד רבינוביץ:

מה? מאגר מכרזי, את מתכוונת?

משה גבריאלי:

לא, לא, לא מאגר מכרזי.

אלדד רבינוביץ:

מי שיש לו,

משה גבריאלי:

לא,

שרי בנימין:

רשימות.

משה גבריאלי:

כי יש איכויות.

אלדד רבינוביץ:

אוקי,

משה גבריאלי:

יש המון מדבירים, אז יש כאלה שעובדים, עשו בעבר. יש כאלה דרדלה, כן. אז מה אם יש לו רישיון?
יש גם יש אלה של רישיון משאית. יש אחד שלא יודע לנהוג משאית, נו אז מה? צריך לראות לבחון
את, לראות שאנחנו מתעסקים אנשים רציניים, שיעשו את כל מה שצריך, ימלאו את כל את כל מה
שצריך, כל מה שצריך שיהיה אפשר לבקר.

אלדד רבינוביץ:

אז כחלק בעצם מהיותך מנחה, אתה גם יודע להכין את הרשימה הזאת, ובעצם האגפים, האגפים
והמינהלים יצטרכו להביא את המדבירים מתוך הרשימה העירונית, אם היא תוכל להנחות את
הקבלנים מטעמם להביא רק את האנשים שמאושרים.

משה גבריאלי:

כן,

אלדד רבינוביץ:

מצוין, המלצה. כן,

שרי בנימין:

הממצא הבא לגבי ביצוע ניטורים, יש חשיבות לבצע ניטורים, כדי למצוא את השלב המיטבי לביצוע
הריסוס או, או לחילופין לשימוש בחרמש. היחידה לניטור בקרה ומניעת מזיקים תברואיים מבצעת
ניטורים בהתאם לתוכניות העבודה שלה, להתפתחות למגמות בשטח. אבל הנתונים האלה לא
מדווחים במערכת ממוחשבת. זה מה שנמצא בזמנו. המחלקה לגנות לא מבצעת עבודות ניטור
המחלקה לבדק בית במנח"י לא מבצעת עבודות ניטור במוסדות החינוך, למרות ש - .

אלדד רבינוביץ:

זה דיברנו על זה.

שרי בנימין:

בדיוק לפני פתיחת שנת הלימודים הם צריכים לעשות את זה.

אלדד רבינוביץ:

דיברנו על זה.

שרי בנימין:

אשכול נכסים, אשכול נכסים במנהל קהילה, לא מבצעים ניטורים, למרות שהם מכרזים שהם שם, שמנהל המינהל הם מחייבים ביקורי מדביר במהלך השנה וההמלצות. לעבור להמלצות?

אלדד רבינוביץ:

כן כן.

שרי בנימין:

ההמלצות להכין תוכנית ניטורים שנתית לכלול בתוכניות העבודה אגפיות, לפרט ברשימת מזיקים פוטנציאליים, מקומות, כתובות, מועדים לניטור, לפי עונות השנה, וכו', לפי הכללים המחייבים. המלצה נוספת לתאם ולנהל במערכת מידע ממוחשבת את משימות ההדברה.

אלדד רבינוביץ:

למה לא הקימו בכלל עדיין אין מערכת ממוחשבת? אין שביקשת. תקציב.

משה גבריאלי:

אני זוכר כבר את זה, להכין, 7000 פעם שעשיתי להם אפיון של מה שאני רוצה, כתוב שוב הכל באו ישבו אצלי וזה לא קרה.

אלדד רבינוביץ:

הבנתי.

משה גבריאלי:

פעם זה ההוא אין תקציב. פעם לא. פעם כן. התייאשתי. בסדר.

אלדד רבינוביץ:

אז עכשיו זה יהיה המלצה של ועדת ביקורת. אני מקווה שבצוות לתיקון ליקויים.

משה גבריאלי:

היה בזמנו בחור רציני, קראו לו עופר יונה. הוא נמצא היום ב - . הוא היה מאוד רציני, רצה לקדם, בא ישב,

שרי בנימין:

השירות, אגף לשירות חוויית לקוח,

משה גבריאלי:

כן,

שרי בנימין:

עופר יונה מנהל את הנושא של ה - CRM.

משה גבריאלי:

כן, אז הוא היה באמת מישו שיכלתי לדבר, מקשיב, מבין וזה. אבל גם הוא לא הצליח להביא.

אלדד רבינוביץ:

טוב, נראה, נראה אם לנו יש יותר כוח. כן.

שרי בנימין:

כן, ההמלצה האחרונה בנושא הזה של לעדכן את הנתונים בשכבת מידע ב GIS הנתונים שיוזנו למערכת הממוחשבת, יש שכבת מידע ב - GIS.

אלדד רבינוביץ:

מה? כל הדברה?

שרי בנימין:

של מקומות שבוצע בהם הדברה וכולה,

משה גבריאלי:

זה יהיה, זה יהיה בעייתי.

אלדד רבינוביץ:

זה נראה לי משהו שוטף, מה זה? כמו להגיד כל פעם שאתה משקה גינה.

משה גבריאלי:

לא, זה,

שרי בנימין:

יש שכבות ב - GIS.

משה גבריאלי:

כן, אבל זה לא,

שרי בנימין:

מה אתה אומר על ההמלצה הזאת?

משה גבריאלי:

בעייתית,

שרי בנימין:

למה?

משה גבריאלי:

שאנחנו עכשיו, פניית ציבור יכולה להופיע, יכולים לראות מפה איפה מופיעה הפנייה ציבור, זה סבבה, אין בעיה. מה שאת עושה עכשיו יזום רחובות שלמים וזה. יללה תביאו מזכירות עכשיו.

שרי בנימין:

אבל אתה כמומחה תוכן אני יכולה לשאול אותך, אתה רואה בזה חשיבות?

משה גבריאלי:

לא,

שרי בנימין:

שכבת GIS, למה לא? זה בעצם מידע לציבור.

ינון נוימן:

רגע, שזה יהיה חשוף לציבור?

שרי בנימין:

כן,

משה גבריאלי:

חשוף לציבור יש מידע לציבור, מי שרוצה, שולפים לו את כל מה שהיה. מה נעשה.

שרי בנימין:

אוקי, בסדר, טוב תודה. נעבור לממצא הבא.

אלדד רבינוביץ:

כן,

שרי בנימין:

אני גם רושמת את זה, אני מסמנת את ההמלצה הזאת. הנושא של ריסוס בפארקים.

אלדד רבינוביץ:

זה מול שפ"ע, ששפ"ע לא הגיעו, אז אנחנו ננסה לנהל את הדיון.

שרי בנימין:

כן,

משה גבריאלי:

אבל אני יכול להגיד גם מילה שתיים בעניין הזה.

אלדד רבינוביץ:

מצוין, תציג קודם את.

משה גבריאלי:

אוקי, ל,

אלדד רבינוביץ:

לפי הסדר,

משה גבריאלי:

אני כבר יודע על מה היא רוצה לדבר.

אלדד רבינוביץ:

אבל בכל זאת תציג,

שרי בנימין:

בשביל,

משה גבריאלי:

אוקי, טוב.

שרי בנימין:

לפרוטוקול,

אלדד רבינוביץ:

תציגי.

שרי בנימין:

להציגי?

אלדד רבינוביץ:

כן, תציגי קודם.

שרי בנימין:

אוקי, אז הנושא של ריסוס בפארקים מתייחס באמת לאגף שפ"ע, ובשנים 21, 23 התקבלו תלונות רבות שהצביעו על זה שאגף שפע התלוננו בעצם, שאגף שפ"ע מרסס במרחב הציבורי באופן שמסכן תושבים, ושגם את העובדים המרססים, אתה התייחסת לזה המסכה. בזמנו הממונה על תחזוקת גנים, הנחה שאין לרסס אתרי טבע העירוניים ויתר המקומות וריסוס יתבצע כאמצעי אחרון, ובמאי 23 מנהלת אגף שפ"ע הנחתה שאפשר לרסס במקומות מסוימים מעגלי תנועה, מפרדות וכולי. למרות ההנחיות האלה, עלו טענות חוזרות שאגף ריסס ברחובות ובקרבת תושבים, ולכן זה מסכן אותם. לגבי גינון בר קיימא, אגף שפ"ע צריך דיון על הוועדה לאיכות הסביבה שהאגף יצמצם את הריסוסים והוא יגביר את השימוש בחרמש,

משה גבריאלי:

טוב.

שרי בנימין:

הוא יגבש מסמך הנחיות לגינון בר קיימא. חרף ההצהרות האלה, לא נמצא מסמך מדיניות כולל בנושא גינון בר קיימא. נושא נוסף שנבדק זה מכרז לבחירת קבלנים לביצוע שירותי גינון, טיפוח, תחזוקת גנים בשטח השיפוט של העיר. שבין היתר דרישה לבצע ריסוס, הדברת מזיקים, טיפול במחלות, צמחים, קטילת עשבים שוטים. זה נדרש, אבל השעות של ה - , של הפעולות האלה זה נקבעו לשעות שלא מתאימות לריסוס, כי זה שעות תיירות של התושבים, וגם זה שעות שהעילות

של חומרי, של חומרי ההדברה היא פחותה, וגם לא נמצא הנחייה למניעת פגיעה בבני אדם. שאר בעלי החיים בנושא הזה מהקבלנים.

אלדד רבינוביץ:

אז יש לי כמה שאלות בדבר זה, דבר ראשון אני, אני מתלבט, אני לא יודע. באינסטינקט לא נראה לי ריאלי לחרמש את כל העיר, זה שיטה לא טובה בעיניי. רגע שנייה רגע, אני אגיד על זה והזהר, אבל עוד פעם, נשאל את אנשי המקצוע, דבר ראשון. דבר שני, מבחינת שעות, אני כתושב אני לא הייתי רוצה שהגננים יעבדו בלילה. אני רוצה שגננים יעבדו ביום ובלילה. זה זמן שאני רוצה שיהיה שקט. זה אחר הצהריים, בזמן שאני רוצה שהאישה והילדים יוכלו לשחק בפארק. האבא יכול להצטרף, אבל זה לא הזמן שאני רוצה לראות מסתובבים. זה גם רעש, לפעמים יש עם זה חרמוש זה לפעמים זה גם עם ריח של בנזין. זה לא כל כך נוח, זה מפריע לישון. גם אני לא הייתי רוצה כעירייה שכל אגף הגננות שלי יעבוד בשעות הלילה, שזה שעות יקרות, שזה שעות לא נכונות לעבודה. קשה לגייס לזה עובדים. זה משהו ש - , זה שני דברים שאני בעצם שואל את איש המקצוע לגבי ההמלצות.

משה גבריאלי:

קודם כל לגבי חירמוש עשינו, מה הם עושים? גוזרים את הזרעים.

אלדד רבינוביץ:

אז הם כותבים שצריך לעשות חרמוש רק כשזה בשלב הראשוני שהצמח, לפני שהוא הצמיח זרעים, מתייחסים לזה.

משה גבריאלי:

תכין לזה מאה עובדים בכל העיר שעשו את זה בזמן הנכון לא הגיוני.

אלדד רבינוביץ:

לא,

משה גבריאלי:

לא מעשי. לא מעשי. כן, אפשר. כן, אפשר לרסס, בטח שאפשר לרסס, אבל הוא חייב הנחיות מפורשות. דוגמה אי תנועה לא מעניין אותך. הולך רגל, מה מה? מה זה מפריע לו?

אלדד רבינוביץ:

לא, הנראות של העיר.

משה גבריאלי:

לא, אני אומר, זה לא מפריע לאף אחד.

אלדד רבינוביץ:

לא מפריע שיש ריסוס, נכון,

משה גבריאלי:

לא מפריע,

אלדד רבינוביץ:

נכון,

משה גבריאלי:

לא מפריע. אוקי, כמובן זה לא יכול, יש הנחיות לא ברוח, לא כל הדברים האלה. עכשיו לגבי מקומות קרובים זה ממש צריך לגדר מקומות עם אזהרה מפורשת - "כאן בוצעה ההדברה", "פה תתבצע ההדברה" וככה כן אפשר לעשות. עכשיו גן סאקר יהיה עכשיו עשבים שוטים ולא יודע מה. אז מה, לא עשו את הגג? יעשו אותו, אבל כן לעשות לו סגירה. לעשות שילוט נכון וזה הטיפול.

אלדד רבינוביץ:

לכמה זמן צריך לסגור אחרי ריסוס?

משה גבריאלי:

מה?

אלדד רבינוביץ:

כמה זמן צריך לסגור אחרי ריסוס?

משה גבריאלי:

תלוי, תלוי איזה חומר זה.

שרי בנימין:

תלוי בחומר.

משה גבריאלי:

תלוי איזה חומר זה, וככה ככה צריך לעשות את זה. מה? אי אפשר לא לעשות את זה. זה נועד לזה.

שרי בנימין:

חייבים לעשות.

משה גבריאלי:

יש תווית שהיא מאושרת, מי אישר אותה? ועדה של 12 אנשים, ולא מישהו סתם ובא אישר תווית.

אלדד רבינוביץ:

שפי"ע הם לא כאן. הם כתבו שהם לא מקבלים את ההמלצה של הפרסם מראש על ממצא ריסוס, אני לא יודע למה ומי כל כך את מי לשאול,

משה גבריאלי:

חייבים לקבל את זה. מה זאת אומרת? בוודאי.

שרי בנימין:

כרגע התייחס ליידע את הציבור להגיד מראש,

משה גבריאלי:

ברור.

שרי בנימין:

שתוכן במקום X,

משה גבריאלי:

כי זה עכשיו פארק זה זה, לא, לא לעניין. עכשיו אם מישהו נכנס עם כלב למרות שזה לא.

אלדד רבינוביץ:

אתה יותר מדבר על שילוט. הם מדברים על זה של להודיע, לתת, לשלוח הודעה עוד יומיים.

משה גבריאלי:

אני מגיע לזה, מסביר לך עכשיו נניח הולכים לרסס איזה קטע מסוים בגן ואותו אחד שבא עם הכלב הוא לא יודע שהיה אמור לקרות משהו כזה, אז הוא התקרב עם הכלב אפילו בלי רצועה וזה הכלב הלך יש להם נטייה ללקק את כפות הרגליים.

אלדד רבינוביץ:

כן,

משה גבריאלי:

עשה ככה ליקק את הזה קיבל הרעלה. איך הם לא רוצים לקבל את זה? חייבים לקבל את זה.

אלדד רבינוביץ:

הבנתי, טוב, אז זה המלצה,

אלדד רבינוביץ:

וגם אני מבקש, צבי אם אפשר לכתוב, אני רוצה לקבל מהם דוגמה של שילוט של שטח מטופל. הם כותבים שיש להם שילוט. אני רוצה לראות דוגמה שזה כן.

שרי בנימין:

גם שילוט וגם אולי הודעה לציבור, אני לא יודעת, זה,

אלדד רבינוביץ:

זה בסדר, זה צריך, שני דברים. הם כתבו שיהיה שילוט, אני מבקש לראות, לקבל את הדוגמא של השילוט ולהציב (לא ברור) זו המלצה, המלצה,

שרי בנימין:

כן,

אלדד רבינוביץ:

היא מאומצת.

שרי בנימין:

יש בנושא הזה עוד כמה ממצאים.

אלדד רבינוביץ:

יש שני, אבל אי אפשר להגיד אותם, לא ולא צריך להקריא.

שרי בנימין:

אני אגיד, אוקיי, בסדר, אז נמצא שאין תיעוד, יומני העבודה של הקבלנים לא כוללים, לא כוללים תיעוד של עבודות הריסוס שהם מבצעים של כל הרכיבים שקיימים להיות בתיעוד אני לא.

משה גבריאלי:

אפשר להכין פנקס של תיעוד,

שרי בנימין:

אני לא אפרט.

משה גבריאלי:

אפשר להכין.

שרי בנימין:

אבל בינתיים, אם זה הממצא שאין,

אלדד רבינוביץ:

אז ההמלצה היא באמת להכין להם את הפנקס היעודי שבו הם יתעדו. זה יהיה להם יותר.

שרי בנימין:

במפורט מה הדרישות,

אלדד רבינוביץ:

זה יקל עליהם,

שרי בנימין:

מה הם צריכים,

אלדד רבינוביץ:

זה יקל עליהם ושלא צריך להגיד לקבלן טוב תכתוב, אלא לתת לו פנקס, הוא פשוט ממלא.

שרי בנימין:

אוקי, נמצא ש - , העדר טיפול בשטחים נרחבים של קרקעות חשופות שצומחת עליהם עשייה לא רצויה שלא מטופלת. גם את (לא ברור) שליד מקורות מים, ונמצא גם מעבר.

אלדד רבינוביץ:

חלק מזה שאין להם תוכנית עבודה.

שרי בנימין:

כן.

אלדד רבינוביץ:

זה עוד לא נמצא בעצם.

שרי בנימין:

כן, העדר תיאום בין אגף תברואה לאגף שפ"ע. שני האגפים מבצעים את אותה עבודה באותו היום.
לגבי התיאום.

משה גבריאלי:

לא שייך לי.

שרי בנימין:

מה?

משה גבריאלי:

לא שייך לי, את מדברת פה.

שרי בנימין:

בין תברואה לשפ"ע.

משה גבריאלי:

כן, כן,

אלדד רבינוביץ:

הטענה היא, הטענה היא, שעושים ניקיון, ואז עושים חרמוש.

שרי בנימין:

ואז עושים חרמש,

משה גבריאלי:

כן, כן,

אלדד רבינוביץ:

זה לא הפוך.

שרי בנימין:

כי הוא צריך להיות בכל מקרה,

אלדד רבינוביץ:

כן, למרות שאני לא יודע איך עושים דבר כזה.

שרי בנימין:

כן.

משה גבריאלי:

רציתי להגדיש שאני לא, לא ב - ,

אלדד רבינוביץ:

כן,

משה גבריאלי:

לא שייך להדברה של תברואה.

שרי בנימין:

כן, לעבור להמלצות? לעבור למה ש - ?

אלדד רבינוביץ:

בסדר,

שרי בנימין:

אוקי, מתקדמת.

אלדד רבינוביץ:

עם כל הרובריקות ש - , אותו נותנים לקבלן, שהקבלן (לא ברור).

שרי בנימין:

נדרוש מהקבלנים, דיברנו לנהל יומני עבודה שיכללו את כל הרכיבים שאמור להיות,

אלדד רבינוביץ:

דיברנו, כן,

שרי בנימין:

ביומנים, לתעד במערכות ממוחשבות את כל התוכניות ואת כל הפעולות שעשו. לגבש מדיניות סדורה עם מסמך מדיניות סדור בנושא של גינון בר קיימא.

אלדד רבינוביץ:

דיברנו, זהו.

שרי בנימין:

לגדר את האזור דיברנו, זה בהתאם להנחיות, על התוויות לגדר את האזור, לנקוט בכל הפעולות המתחייבות כדי לשמור על הבטיחות של מי שנמצא קרוב למקום.

אלדד רבינוביץ:

זה המלצה, שנייה רגע, יש לנו באמת המלצה, שלהודיע מראש על ריסוסים. כן.

שרי בנימין:

כדי להפחית את השימוש בחרמש ובריסוס, לשקול צמצום קרקעות החשופות באמצעות חיפוי קרקע, כגון רסק גזם, הצמחייה שמכסה את השטח ומנהל תפעול טוב.

אלדד רבינוביץ:

מה זה רעיון טוב?

משה גבריאלי:

מה?

אלדד רבינוביץ:

זה רעיון טוב? יש קרקע חשופה לכסות אותה עם כל מיני רסק גזם וכאלה כדי שלא יהיה,

משה גבריאלי:

על הפנים, יצרן זבובים זה.

אלדד רבינוביץ:

יצרן זבובים, וגם עכברושים, לא? הם נהנים מכל האירוע הזה.

משה גבריאלי:

לא, אני מכיר את זה.

אלדד רבינוביץ:

הבנתי.

משה גבריאלי:

רק שנייה, הגזם זה באמת שכבה של שכבה מאוד אורגאנית וזבובים, הם צריכים בערך 80 אחוז לחות בדרך כלל הטל של הלילה בקיץ אני מדבר, נוצרת לחות מאוד גבוהה בתוך, יש מזון ויש זבובים,

ינון נוימן:

אז זה מספק לך עבודה, מה אתה מתלונן?

אלדד רבינוביץ:

הוא עכשיו בכובע של ניטור.

משה גבריאלי:

אני מניעה גם.

שרי בנימין:

הוא מניעה, ו - ,

אלדד רבינוביץ:

אז,

משה גבריאלי:

לא, זה זה,

אלדד רבינוביץ:

אז את ההמלצה הזאתי לבחינה,

משה גבריאלי:

דשא, דשא אותו דבר מייצר, זבובים.

שרי בנימין:

אז דשא גם מייצר,

משה גבריאלי:

הוא אומר לי - לא, זה היה,

דובר לא מזוהה:

בחרמש גם בריסוס?

אלדד רבינוביץ:

לא, לא,

שרי בנימין:

כן,

אלדד רבינוביץ:

ההמלצה, ההמלצה לכסות שטחים פתוחים בכל מיני מצעים. ,

שרי בנימין:

כן, יש (לא ברור),

אלדד רבינוביץ:

זה לבחינה מקצועית.

משה גבריאלי:

זה לא. זה יפה שרוצים להתפטר מהגזם בצורה הזאת, אחרי המרסקת.

שרי בנימין:

כן,

משה גבריאלי:

אבל זה יוצר דברים אחרים, כמו קומפוסט למשל, לך תראה שיושב לך בכל מיני גינות וזה אתה בא פותח ערימות זבובים יש שם בצורה קשה.

שרי בנימין:

כן, זה קומפוסט, אבל,

משה גבריאלי:

וגם עכברים,

אלדד רבינוביץ:

כן,

משה גבריאלי:

אז אתה עושה משהו אחד טוב כביכול, ויוצר עוד כמה נזקים בדרך.

ינון נוימן:

צריך לחשוב על זה,

שרי בנימין:

זה באמת צריך לשקול, קרקע חשופה או קרקע חיפוי קרקע. מה גובר על מה.

משה גבריאלי:

כן,

שרי בנימין:

ומנהג זה המלצה שמוטלת על מנהל התפעול לתאם בין הפעולות ועבודות של שפ"ע, האגפים שפ"ע ותברואה ברמה של המינהל.

אלדד רבינוביץ:

טוב,

משה גבריאלי:

כבר אז כבר כל הנושא של גינון כבר אצל המנהל אגף שלי. אז אולי זה כבר לא צריך תיאום.

מוטי דיין:

כן,

משה גבריאלי:

לא, אני אומר כאילו הגנות גם הוא אחראי עליה. אז אולי,

אלדד רבינוביץ:

גילי,

משה גבריאלי:

כן, אז הוא אפשר,

אלדד רבינוביץ:

הוא יהיה המתאם,

משה גבריאלי:

כן,

אלדד רבינוביץ:

כן,

שרי בנימין:

יהיה מתכלל ומתאם. אנחנו עוברים לליקויים ביצוע הדברות במוסדות חינוך. לא מבוצעות,

לא מבוצעות פעולות ניטור מניעה טרם פתיחת שנת הלימודים, למרות ההנחיות המחייבות של המשרד להגנת הסביבה. גם בהתקשרויות עם קבלני התחזוקה, אין דרישה לבצע ניטורים לפעולות מניעה וכולי. ההתקשרויות קובעות שעל הקבלנים להדביר עשבייה רק לפי דרישה מהמוסד חינוך עצמו. נמצא שיש הדברה בתקופת הלימודים, ולא בחופש, בימי החופש, או בסופי שבוע.

אלדד רבינוביץ:

שלומי עדיין איתנו?

שרי בנימין:

למרות שהוא, שלומי אמר שאין צורך,

אלדד רבינוביץ:

כן, כן,

שרי בנימין:

תיכף נבקש ממנו להתייחס לממצא הזה. אין פעולות במוסדות חינוך, להדברה, בהוצאה הדברה, בלי פעולות ניטור לזיהוי המזיק, רמת הנגיעות וכולה וכולה,

אלדד רבינוביץ:

וכל זה בעצם דיברנו בהתחלה,

שרי בנימין:

כדי לבצע ניטור.

אלדד רבינוביץ:

כל זה בעצם דיברנו בהתחלה עם שלומי.

שרי בנימין:

כן, ולא נערכות פעולות מניעה.

אלדד רבינוביץ:

דיברנו על זה.

שרי בנימין:

אוקי.

אלדד רבינוביץ:

כן,

שרי בנימין:

לרבות יומני הסדרה, יומני הדברה שלו שלא רשומים בהם הפעולות שנעשו וכולה וכולה באופן מלא שלם. וגם ההמלצות למניעה לא יושמו, ולכן בוצעו הדברות חוזרות ונשנות.

אלדד רבינוביץ:

כן, דיברנו על זה, דיברנו זה עם שלומי בהתחלה.

שרי בנימין:

כן, זה ההמלצה. גם דיברנו בהתחלה על מעקב. חלק ממטרות הבדיקה הזו, זה מעקב אחר דוח ביקורת שנעשה בשנת 2016, ונמצא שההמלצה למנות אחראי מטעם העירייה לביצוע פעולות הדברה במבני חינוך לא יושמה.

אלדד רבינוביץ:

זה גם דיברנו, מאחר שאני חושב. ואני אחזור על זה, ואני אחזור על זה גם בסיכום, שצריכה להיות רגולציה אחידה אחודה בעירייה בדבר הזה, בעצם שיהיה כאן גוף עירוני שאחראי על הדברה בעצם אצל כולם,

שרי בנימין:

גורם מתכלל,

אלדד רבינוביץ:

גורם מתכלל ומנחה. ובעצם זה פותר את כל הבעיות האלו.

שרי בנימין:

כן, אבל צריך לעשות. צריך,

אלדד רבינוביץ:

בסדר, זה ההמלצה.

שרי בנימין:

להגדיר גורם מתכלל. אז ההמלצות הם לבצע ניטורים במוסדות החינוך בחופשות, כדי לאתר פעילות מוקדמת של מזיקים או מוקדים וכולה וכולה, שמהווים מקור משיכה למזיקים ולטפל בבעיות לפני פתיחת, מזיקים, לפני פתיחת שנת הלימודים, ובימי חופש. ולהימנע יישום תכשירי הדברה במהלך הלימודים, ברור. ליישם את המלצות המדביר לביצוע פעולות מניעה במוסדות חינוך, לשקול הקמת יחידת מטה עירונית.

אלדד רבינוביץ:

כל זה כבר דיברנו, בואו נתקדם.

שרי בנימין:

כן, אז זה בעצם ההמלצה של גורם מתכלל. שנעבור לנושא הבא? ניהול פנקס הדברה ותיעוד פעולות הדברה?

אלדד רבינוביץ:

יש עוד משהו,

שרי בנימין:

כן,

אלדד רבינוביץ:

שלא אמרנו בעצם בנושא הזה?

שרי בנימין:

תיעוד חלקי, התיעוד הוא חלקי, הוא לא מלא, במקרה הזה זה קיים,

אלדד רבינוביץ:

זה המלצנו לעשות פנקס,

שרי בנימין:

נכון,

אלדד רבינוביץ:

שיכלול את כל הנתונים שאנחנו צריכים,

שרי בנימין:

ונכלול בחוזה התקשרות.

אלדד רבינוביץ:

זה לא יהיה תלוי בכל (לא ברור).

שרי בנימין:

וצריך לכלול את זה בחוזה ההתקשרות. כל יחידה למי שאין קבלנים,

אלדד רבינוביץ:

זה יהיה חלק מהנוהל, זה צריך להיות חלק מהנוהל. כן.

שרי בנימין:

כן, לגמרי. וגם במוסדות חינוך דיברנו על פנקס ההדברה,

אלדד רבינוביץ:

כן,

שרי בנימין:

וכולה, וכולה.

אלדד רבינוביץ:

מצוין.

שרי בנימין:

אז ההמלצות הם גם לתעד, לתעד במערכות מידע העירוניות את כל העבודות, את כל הפעולות שנעשו וכולה. ולהקפיד לבקש מהמדבירים את פנקסי ההדברה שיהיו שלמים, מלאים ויכללו את כל הפעולות שהם שנעשו, ויטמעו במערכת ממוחשבת, ויטמעו במערכת הממוחשבת.

משה גבריאלי:

לכן אמרתי, לא,

שרי בנימין:

מה לא?

משה גבריאלי:

לכן אמרתי,

שרי בנימין:

אוקי,

משה גבריאלי:

מערכת שלנו שהוא מתחבר אליה, והוא מבצע שהוא,

שרי בנימין:

לא חשוב זה כבר האופן שיעשו את זה,

משה גבריאלי:

אז פה, כן,

שרי בנימין:

שעות וכולה.

אלדד רבינוביץ:

זה כן חשוב,

שרי בנימין:

למה?

משה גבריאלי:

זה יהיה לך כל הזמן,

אלדד רבינוביץ:

זה הדרך הנכונה לעבוד.

משה גבריאלי:

דרך בקרה הכול,

אלדד רבינוביץ:

זה אוטומטית נכנס, אוטומטית, השאלה אם לנתח את הנתונים זה מגיע לו לדש – בורג, הוא יודע להגיד,

משה גבריאלי:

בדיוק,

אלדד רבינוביץ:

וואלה כאן לה היה הרבה זמן, או כאן הוא מקבל תלונות, הפער בין התלונות לטיפול הוא נמוך.

שרי בנימין:

לתת למישהו חיצוני הרשאות להיכנס למערכות העירוניות, זה לא,

משה גבריאלי:

לא

אלדד רבינוביץ:

לדווח במערכות, זה כל אחד, עם (לא ברור) שעושה, כל פקח היום יכול לדווח למערכת.

שרי בנימין:

לא, אבל אם יש קבלן חיצוני, חיצוני לעירייה מישהו נותן שירות, אתה תיתן לו הרשאות ל – CRM?

משה גבריאלי:

לא CRM.

אלדד רבינוביץ:

אם אז שמי שמעסיק אותו יעשה את זה.

שרי בנימין:

אז בדיוק, זה מה שאני אומרת. זה בדיוק מה שאני אומרת.

משה גבריאלי:

בסדר,

שרי בנימין:

לתעד,

משה גבריאלי:

ניירת ולהחזיר,

שרי בנימין:

נכון, זה לא יהיה,

אלדד רבינוביץ:

יש היום אפליקציות,

שרי בנימין:

אז אני אומרת,

אלדד רבינוביץ:

היום עובד עם אפליקציות.

שרי בנימין:

יכול להיות, שהוא יעשה את זה ב - , במערכת שלו, המערכת שלנו תמשוך את הנתונים, יש,

אלדד רבינוביץ:

אפליקציית דיווח, זה לא,

שרי בנימין:

יש פתרונות,

אלדד רבינוביץ:

זה לא אירוע כל כך מורכב, אני חושב.

שרי בנימין:

יש פתרונות,

אלדד רבינוביץ:

הוא לא צריך להיות מחובר אלינו באמת. אתמול היה לנו סייבר, אז זה יכול להיות אפליקציה שרק מדווחת, שרק נותנת, מכניסה נתונים, בסדר,

שרי בנימין:

זה האופן, אמרנו,

אלדד רבינוביץ:

זה לאנשי המחשוב,

שרי בנימין:

בדיוק, זהו. עד כאן.

אלדד רבינוביץ:

טוב, הערות נוספות? השלמות?

משה גבריאלי:

מוטי.

אלדד רבינוביץ:

מוטי, יש לך הערות? תגובה לדוח? קראתם?

מוטי דיין:

קראנו, נישם.

שרי בנימין:

אוקי.

אלדד רבינוביץ:

בסדר, אתה רוצה לסכם לפני ש - , טוב. אז כמו שראינו ודיברנו באמת ניכר שאין ניהול אחוד להדברה בעיר, מאוד מאוד חבל. כן סביר. כן הגיוני שכל מנהל כל אגף יפעל בנכסים שלו. לא מצופה מהעירייה. אני חושב להחזיק, להחזיק מדבירים שיעשו את העבודה בצורה מוחלטת. כל אחד יודע לנהל את הנכסים שלו טוב, אבל חייבים הדרכה. חייבים, חייבים הנחיה מקצועית אחת. מדובר גם נושא שהוא באמת סופר מקצועי, נושא שהוא, שכל, כל הרעלים וכל האופי וכל ההבנה וכל הניטור, צריך את הפיקוח, צריך את הבקרה, צריך את הלמידה המתמדת. בשביל זה באמת יעזור הדסקטופ והמחשוב. אני ממליץ להגדיר את היחידה לניטור כגוף מנחה. צריך שהם שיכתבו נהלים מתאימים. מציע לתת לייצר להם את המערכת המחשוב המתאימה עם אפליקציות שיאפשרו גם לקבלנים, לקבלני הקצה לדווח להנחות את קבלני הקצה לעבוד מולם בהתאם להנחיות. אני מקבל את המלצת הדוח בכפוף להערות להוספות לעיל, ממליץ למועצה לאמץ את מסקנות הוועדה. הישיבה נעולה.

שרי בנימין:

תודה רבה.

אלדד רבינוביץ:

תודה רבה רבה.

שרי בנימין:

בהצלחה.

סיום הדיון